

FINTA ISTVÁN

ZSÓKA ÖSEI

*A borítólap címe: A Honti szakadék
Magyarország, Nógrád megye
A kép készítője ismeretlen*

ZSÓKA ŐSEI

Regény

A kötetet írta:

FINTA ISTVÁN

1960-1970-es években, Balatonkenese-Üdülőtelepen,
korabeli kis írógépén.

Mostanában találtam rá, eredeti gépírásból
írtam át a számítógépembe:

A borítót és a regényt kiadásra szerkesztette leánya:

Finta Kata

2018. január 31-től február 5-ig.

Gelence nagyközség Erdély legkeletibb szélén. Úgy, mint ott a legtöbb község, szorosan a hegyek alatt fekszik. Hosszúra nyúlt település, az Alszegnek nevezett rész a síkságon, a Felszeg elvékonyodva, a folyton szorosabb völgyben messzire benyúlik a hegyek közé. Jó egyórai séta szükséges ahhoz, hogy az alsó végtől a felsőig elérhessen az ember. A község közepén végigfolyik egy patak, amely messze, a hegyek között a Zernye havas oldalában ered.

Szelíd kis víznek látszik; nem is nagy, még az ember térdéig sem ér a kristálytisza víz, de haragos lesz azonnal, ha a nagy hegyek között valami eső esik, zivatar, felhőszakadás esetén folyóvá dagadt romboló óriássá változik. Általában a patak elég mély, és eléggé széles medrében csendesen csörgedezik, de ha áradni kezd, és a vize a fél métert meghaladja, az egyik partjából a másikra átgázolni már lehetetlen, életveszélyes lenne, mert félmázsás, sőt, még nagyobb köveket is görget a mélyén; ilyenkor a rendes körülmények idején átlátszó vize tejeskává színűvé változik. Nagy zivatarok idején gyakran ki is lép a medréből; ilyenkor elárasztja a település utcáit, udvarokat, kerteket, és magával ragad mindent, ami mozgatható. Kerítéseket, kapukat, és néha rossz helyen épült házakat is lerombol, és messzi vidékekre magával hurcolja.

A patak áradásakor különös halászat kezdődik. A falu apraja, nagyja az ár szélén sorakozik fel. A férfiak kezében hosszú fenyőrúd látható, melynek a végére erős vaskampó van szerelve. A havasok közötti frissen kitermelt, megtisztított hosszú fenyőtörzseket, az ár magával ragadja; a parton állók ezekre lesnek. Általában sikerül valakinek belevágni a vaskampóját, aztán közös erővel a partig vonszolják. Néha megesik, hogy egy egész házra eleget kihalásznak.

A házak ugyanis ezen a tájon húsz-huszonöt centiméter vastag, hosszú fenyőgerendákból épültek. Ezeket üres idejünkben négyszögletesre kifaragják.

Itt szinte minden ember született ácsmester. A kihalászott gerendákhoz téli időszakban a saját fenyveséből hord még annyit, amennyire szüksége van; azokat is kifaragja. A közeli erdőrészből hord egy nagy rakás követ is.

Mikor mindezzel elkészült, megfelelő fenyőtörzsből hozzáfog a zsindely készítéséhez. Pár év alatt minden elő van készítve, ami egy ház felépítéséhez szükséges.

Itt az építkezés módja is elüt minden más vidék szokásaitól; ide nem kell sem tervező-mérnök, sem kőműves, sem ács, tetőfedő. Az építkezési idő is szokatlan rövidre zsugorodik össze. Az előző héten még üres telken egy hétnél hamarabb egy teljesen felépített, befedett házat lehet látni. A módszer ott szokásos; a gazda kalákába hívja rokonait, jó barátait. Az előkészített anyagot csak szabni, és egymásra kell rakni. A sarkokon farkasfog-szerűen kapcsolják össze a gerendákat, ügyesen kihagyják az itt szokásos nagy ablakhelyeket, és az ajtók nyílásait. Még fel sem ért a fal kellő magasságra, egy része a segítőknek szépen gyalult deszkákkal padlózza a szobákat. A falak legalsó hosszú kezdő gerendája a földtől legkevesebb egy méter magasságban van: nem előre felfalazott alapra kerül, hanem a végeken, ha hosszú, közben van; közben egy-két helyen hatalmas kövekre van helyezve.

Így a felépített ház alatt egy nagy üres tér marad. Az alap elkészítése a ház teljes elkészülése utáni időre marad. Amikor a falak eléri a kívánt magasságot, elkészül a mennyezet is szépen gyalult deszkákból. Befejezés: a szarufák, lécek, zsindelyezés, vagy a cserepek felrakása.

A többi munka már a tulajdonosra marad, lent legelőszőr is pince és a téli konyha. Azokat az előkészített kövekkel szépen kirakja, kifalazza.

(Ugyanis az udvarról és a szobából is lejárót készítenek. Az udvarról ugyanis könnyű oda mindent lehordani, télen az asszonynak ki sem kell menni, hanem a lépcsőn meg le a konyhába gyümölcsért, zöldségért, vagy a savanyú-káposztáért, csak egy deszkaajtót kell a padlóból felemelnie.)

Csak akkor kerül sor az alap elkészítésére. Az előre összehordott kövekből aláfalazza a gerendáig.

A házat bevakolja kívül-belül, kimeszeli, fenn a padlást feltapasztja, és már akár be is költözhet a házba.

A ház előtt szokásos hosszú folyosó, a székelyeknél szokásos cifra faragások, akár a következő évekre maradhatnak.

A házak beosztása majdnem mind egyforma, legfeljebb méreteken különböznek egymástól, általában hatvan négyszög-méteresek, a jobb-módúaké gyakran eléri a száz négyzetmétert. Az egyik végén van a téli konyha, mellette az éléskamra. A másik végén az úgynevezett tisztaszoba, és mellette a belsekamra. Középen van egy nagyméretű szoba, ahol a vendégeket szokás fogadni, vagy a vendégségeket, lakomákat rendezni. Annak a szobának a folyosó- és az udvar felé lévő részén külön bejárat is nyílik.

A falu alatt szép sík terület nyúlik el; a Háromszék megye közepén elterülő síkság szélén van Gelence.

Ez a síkság Berecktól le, egészen Brassóig húzódik olyan kilencven kilométer hosszúságban; szélessége általában húsz kilométerre tehető. A falu alsó részétől tiszta időben látszik: Azuga, Csukás, Schuller, Bucsecs és Királykő, mindegyik a kétezret megközelítő, vagy azt meghaladó hegycsúcsok, amelyeken egészen a nyár kezdetéig fehérlik a hó.

Gelencétől a falu mögött is nagytömegű hegyek sorakoznak, melyek közül Zernye és Lakóca emelkedik. A község határa eléggé nagy és jó termővidékű a határa.

A lakosságnak nem is volna különösen nagy baja, ha nem volna messze onnan a vasút, mely a síkság közepe táján húzódik végig Brassó és Bereck között; nehezen megközelíthető a kiépítetlen földutakon. Ami élelem a határon terem, az ott lakóknak elég, sőt, értékesítésre is jutna, ha volna hol, mert a legközelebbi város onnan Kézdivásárhely nagyon messze van, a rossz utakon nehezen érhető el.

Szerencsének számítható, hogy valamikor Mikes gróf a zernyei fűrésztelep tulajdonosa, egy keskeny-vágányú vasutat építtetett a gyárteleptől egészen Zabola-fűrésztelep vasútállomásig.

A kis mozdony vezetője, akikkel jó viszonyban volt, de különösen a jóképű menyecskék kedvéért szívesen bárhol megáll, hogy őket is elszállítsa. Az is előnye a lakosságnak, hogy a fűrésztelepen jól kereshetnek, vagy fuvarozhatnak nyáron erdőlő-taligákon, télen, alacsony szánokon a fenyőszálakat az üzemig, ahol deszkává fűrészelik.

Ilyen helyzet volt Gelencén az első világháborút közvetlenül megelőző időben. Az egész lakosság székely, de ami máshol már kopni kezdett, az osztálykülönbség, ott még fennállt. A lakosság vagy lovas, vagy gyalogos székely; azt az határozza meg, hogy elődeik, mikor még ez a vidék határőrvidéknek számított, a gyalogosoknál, vagy a lovasságnál szolgált. Még ma is hiába vagyonosabb egy gyalogos, egy lovas-székely sarjadék mégsem veszi feleségül a lányát, de a gyalogosokból való legény sem juthat be vőnek a lovasok közé. A két osztály fölé emelkedik a harmadik a lófők csoportja. Ilyen ugyan minden faluban csak egy-két család, ha akad. Ezek valaha ott a vezetők voltak.

Gelencén az egyik lófő-család képviselője, Vajda Máté volt; felesége a másik hasonló családból származó Csekme Rozália. Nagy volt a tekintélyük a lakosság előtt, a vagyonuk viszont csak olyan közepeszerű; húsz hold szántóföldjük volt, az igaz, hogy közvetlenül a falu alatt ott, ahol a legkövérebb a föld. Jó kövér, humuszos volt a talaj, rajta minden évben bőven termett a vetés. Élelem szempontjából tehát semmi hiány nem volt; több termett ott, mint ami a népes családban elfogyott, de a felesleget nehéz volt értékesíteni, és akkor is, ha lehetett, rendszerint olcsón kelt el. Tehát bőven volt ennivaló, de annál szűkebben a pénz. Valaha az övék, illetve a Vajda családoké volt közös tulajdonban az egész Lakóca nevű havas, de az azon lévő ősfenyvest még a nagyapa idejében potom pénzért elvesztegették. A barátosi fűrésztelep vásárolta meg, az kitermelte; keskeny vágányú vasutat épített addig, el is hordatták azon az ősfenyőket mind egy szálig. A szerződés szerint a cégnek csak az ötven centiméternél vastagabb fákat lett volna joga kivágnia. Arra nem gondoltak, hogy a fenyő csak a talaj felszínén terjeszti szét a gyökereit, így mikor a nagyokat kivágták, zuhanás közben a vékonyabbakat is mind kidöntötték. Ha egy-kettő talpon maradna ott, azt úgylát kidöntené a legelső vihar. A cég pedig természetesen minden fát elhordatott. A letisztításhoz otthagytak gallyakat valaki felgyújtotta, a terület most teljesen kopár. Hiába van nekik vagy ötven holdnyi ott, egy fillért sem ér.

A Vajda családnál egymás után öt fiú született. Ez akkor azon a vidéken nem is volt sok, legtöbb családnál ezt meg is haladták. Ha társaságban beszélgetés közben valaki a gyerekek száma után érdeklődött, Róza asszony csak úgy, félvállról vetette oda, hogy csak ötöcske. Tekintve, hogy az élelmezés terén nem volt semmi hiány, az öt fiú szépen fejlődött. A ruházat sem okozott sok gondot, hiszen a havasi legelőkön sok birka nőtt nagyra, s ezek a meleg gyapjú bundájukat tavasztáján a gazdájuknak ajándékozták. A lakosság ezt nem adta el, hanem házilag feldolgozták. A szőrt megmosták, ványolták, fésülték, fonták, végül remek meleg posztónak megszöttek. Ennek nem csak az volt az előnye, hogy jó meleg, de az is, hogy tartós, szinte szétnyúhetetlen. Még fejfedőt sem kellett a boltból vásárolni, mert az elesett, vagy levágott fiatal bárányok bőréből szép magas sapkákat készítettek, az év melegebb részében pedig nem volt szükség arra, hogy a fejüket valamivel beborítsák.

Ráadásul az olyan helyeken, ahol több a gyerek, s amikor a legidősebb ruhát kap, a következő vásárlásnál vagy készítésnél azt a nála fiatalabb gyerekek sorban még használják és viselik, ugyanúgy a cipőknél is sok helyen így oldották meg az öltözködést.

Minden székely gazda arra törekedett, hogy a fiait, ha csak lehetséges, taníttassa. Volt erre lehetőség, mert a megyében két jó hírű középiskola is volt; Kézdivásárhelyi minorita gimnázium, és Sepsiszentgyörgy Mikó-kollégium. Ezen felül voltak a négyéves polgári iskolák is. Sok fiú szerzett diplomát; ez az oka, hogy az ország minden vidékén bőven van székely származású család.

Mindig nehezen birkóztak meg a taníttatás gondjaival, de a Vajda család, mint az öt fiúgyermekét, mikor elérték azt a kort, továbbtaníttatták; kettő orvos, kettő kultúrmérnök lett. A legkisebb, akit Máténak hívtak, a keszthelyi Gazdasági Akadémia három évfolyamát elvégezte, mikor az első világháború kitört.

Az öt fiú gyermekkorában minden nap látta a nagyszobában kiállított két családi címet, és a családfát. Anyjuk, Róza asszony, soha nem mulasztotta el nekik megmagyarázni, hogy azok a család származásának bizonyítékai, és rátartiságot, büszkeséget neveltek beléjük, számtalanszor meghallgatták az ősapáik történetét. Amikor látogatóik, vendégeik voltak, azoknak is részletesen elmagyarázták.

Anyjuk mindig azzal kezdte, hogy az ő családi neve, Csekme, török szó. Onnan ered, hogy az ő ősapja, egy daliás török vitéz, Kucsuk basa volt, aki kis csapatával a Segesvár és Nagyszeben között vívott csatában Kemény János fejedelemnek sokkal nagyobb seregét szétverte, maga a fejedelem is ott veszett. Helyébe pedig Apafi Mihályt tette meg fejedelemnek. A hős vitéz megtetszett egy erdélyi arisztokrata leánynak, aki megszökött vele, felesége lett. Ebből a házasságból született Feriz bég, aki még apjánál is híresebb vezér lett, és az a székely főkapitánynak, Báldi Pálnak a leányát vette feleségül. A fejedelem magyar nemessé tette, címert rajzoltatott neki. Egy török vitéz látható azon, kerecseny-tollas turbánban. Ekkor kapták nemesi előnevüket is: Kucsuk-bucsuk Kádenkövi Csekme.

Az öreg Vajda Máté nem sokat törődött a származásával, mert neki elegendő gondot adott az öt fiú neveltetéséhez megszerezni a pénzt, és annál inkább törődött azzal a felesége, mert itt az eredetet még messzebbre tudta inni; egészen a tatárjárásig tudta bizonyítani. Elmondta, hogy a tatárok Imecs ispán seregét, amelyben ott volt valamennyi kardforgató székely férfi, az Ojtozi-szorosban úgy szétverték, hogy abból még csak hírmondó sem maradt. Az asszonyok mind megmaradtak, mert azokat a Homoródalmási barlangban rejtették el, melyet a tatárok nem tudtak bevenni. A sok asszony árván, férfi nélkül maradt. Az országépítő negyedik Béla király megszánta őket, és a Mátra aljából, a mai Gyöngyöspata, Gyöngyös-solymos, Gyöngyösoroszi vidékről odatelepítette az Abákat. Ezek ott túlnépesedtek, sok volt közöttük a szép szálás férfi; ezek a székely asszonyoknak megtetszettek. Erre bizonyíték, hogy ott van a Maros völgyében Abafája, Nyárad mentén Fintaháza, és Csíkban Mádéfalva. Ugyanis az Abák két vezére Aba Omodé, és Aba Finta voltak. Az áttelepítés annyira jól sikerült, hogy a két elhatalmasodott főúr még a későbbi királyokkal is szembeszállt. Aba Finta Kun László királyt Déva várába, feleségét Veszprém várába csukatta. Később arra gondolt, hogy így kihal az Árpádház, ezért egy helyre zárta őket. Ez többször is volt nádor, és erdélyi vajda. A Vajda név így maradt a családra.

Ezért van a címer alatt a felirat: „Gelencei Vajda Máté de genere Aba.”

A két orvos és a két mérnök fia már nem sokat törődött a származással, mert ahol ők álltak, nem volt szokásos az előnevek vizsgálása, de a legfiatalabb, akiben túltengett az anyai vér, már Keszthelyre is olyan névjegyekkel érkezett, mely bizonyítani kívánta, hogy ki ő. Ezzel ugyan nagyon megjárta, mert tanuló társai egy parányit változtattak azon, és „de genere” helyett „Degenerált Abának” csúfolták.

Mikor kitört a háború, már három évet végzett, de akkor besorozták, kivitték a harctérre. Előbb hadnagy, később főhadnagy lett. Utolsó vizsgáinak letételére már a harcterről jött haza. A délceg, kardos, kitüntetésekkel halmozott hősnek könnyebb volt kitűnően letenni a vizsgákat.

Már diákkorában észrevették a csitrik a szép szál fiatalembert. Keszthelyen már a mamák is figyelmet fordítottak rá; alkalmas vőnek ígérkezett; így mindig sűrűbben követték egymást az uzsonnára, később vacsorára való meghívások, ami egy szűkpénzű diáknál még a szerelemnél is többet számít; a kislányok pedig még igyekeztek is, hogy meg is édesítsék. A kitüntetett hőst pedig egyenesen rajongással vették üldözőbe az eladó sort elért leánykák. Nem csoda, hogy Máté kissé elbizakodott lett.

A háborúba Erdélyt a Trianonban megkötött béke Romániának ítélte. A két öreg tanácstalan volt. Ottmaradni nem akartak, azt nem engedte a büszkeségük; a végzett fiaiknak nem akartak terhére lenni; a székely nem szeret nyűg lenni a fiatalok nyakán. Végül szerencsájük volt; Máté gazda találkozott a fogságból hazatérő Legéndy gróffal, aki neki osztálytársa volt. Mikor neki elbeszélte a gondját, meghívta, hogy menjenek el az ő birtokára, szívesen alkalmazza gazdatisztnak, mivel az elődje elesett a harctéren. Így kerültek a gróf Balaton felvidéken lévő négyezer holdas birtokára. Az öreg szeretett gazdálkodni, és értett is hozzá; ezért a gróf sem bánta meg, hogy alkalmazta, mert jelentősen megnőtt a jövedelme.

Két év sem telt el, a két öreg egy váratlanul beköszöntő járvány áldozatául esett.

A gróf, aki egyébként sohasem tartózkodott a birtokán, a volt osztálytársa temetésén megjelent, és akkor találkozott a gazdasági akadémiát végzett fiával. Nem sokat gondolkozott, őt is alkalmazta, és intéző címet adott neki.

Máté büszke volt arra, hogy osztálytársai közül egyedül ő jutott egyedül fiatalon ilyen magas beosztásba. Beköltözött a szép nagy intézői lakásba, és gazdálkodott; mégpedig jól, eredményesen, amihez nem csak az iskolában szerzett tudása, hanem a vele született hajlama is alkalmassá tette.

Kedvére volt, hogy a jelentős nagyméretű birtok egyben kitűnő vadászterület volt. Bőségesen volt mindenféle vad, mert évek óta senki sem vadászott arra. Mindig a vállán volt a kétcsövű belga gyártmányú vadászfegyvere; így a kastély konyháját is ellátta lőtt vadakkal. Az idős grófnő, és két még aránylag fiatal lánya, Teodóra és Anasztázia, - akik egész évben a birtokon tartózkodtak, - nagyon örültek ennek. A két lány még talán a közöttük lévő osztálykülönbségekről is szívesen megfedkezett volna; legalább is arra mutatott a magatartásuk, - állandóan a fiatal daliás intéző társaságát keresték, de ő, ha tehette, menekült előlük, ugyanis a természet egyes testrészeiknél túlságosan bőkezűen bánt velük. Mindez leginkább az orron, és lábaikon volt jól megfigyelhető.

Legnagyobb baj mégis az volt, hogy Máténak nagyon nagynak tűnt az intézői lakás; nagyon hiányzott neki a diák és katona korában megszokott társaság, különösen a szép leánykák, az érte rajongó kis csitrik. Itt is voltak nők, eléggé csinos, falusi- és cselédlányok, akiket, ha ugyanúgy felöltöztetnének, talán még szebbek volnának grófkisasszonyoknál.

++IV++

Kezdetben még nem tartotta magához méltónak ezeket; vérében volt az anyja által belenevelt gőg, a származásának tudata. A helyzet fokozatosan változott: nem hunyhatta be a szemét egy-egy jól formált boka láttán, s a durva vászon sem tudta elrejteni a domborodó mellecskéket. Lassan megszokta, hogy mindig inkább a női dolgozókat ellenőrizze vagy a kertészetben, vagy a kapások között.

Egy hónap se telt bele, már szeretett enyelegni a formásabbakkal, azok szívesen is vették a délceg fiatal intéző legyeskedését, de bizony alaposan odakoppintottak, ha tilos területre tévedt a keze. Lassan rájött, hogy itt nehezebb sikereket elérni, mint eddig a városi szépségek között. Az biztos, hogy a lányoknak is tetszett a fiatal férfi, de ezek még nála is jobban tudták a köztük lévő társadalmi különbséget, ezért óvatosak voltak.

Az uradalomban a kovács és a lakatos teendőket Kutasi Gábor látta el, aki fiatal kora óta ott szolgált. Elég szép jövedelme volt, de munkája is bőven akadt. A felesége már régen meghalt, de hátrahagyott neki öt lányt, szerencsére ezek már akkor nagyra nőttek; inkább segítettek, mint hogy terhére lettek volna. A legnagyobb huszonegy, a legfiatalabb tizenöt éves volt. Ezek jól ellátták a háztartási teendőket, és rendszeren napszámba jártak, művelték a család jövedelmét. Ezek voltak a cselédlányok között a legcsinosabbak. Őket kerülgette leginkább az intéző is. Az volt a helyzet, hogy mind az öt lánynak nagyon tetszett az intéző, sőt, szerelmesek voltak abba, de szeretőjének beállni egyik sem akart, pedig éppen közülük szeretett volna egyet megszerezni magának. A többi lánnyal már csak néha-néha enyelgett, mindig azok körül forgolódott. A kísérletei mindig balul ütöttek ki. Azok rúgtak, haraptak, karmoltak, ha meg nem engedett területre tévedt. Először a három középkorúnál próbálkozott, az eredmény az lett, hogy az arcán gyakran kellett angoltapasszal takarni a kísérlet nyomát. Rájött, hogy módszert kell változtatni; berendelte őket a szobái kitakarítására. Az eredmény akkor sem változott. A lányok túlságosan kipirulva, de érintetlenül távoztak tőle.

Aztán végre, a legidősebbnél, Julcsánál sikerül erőszakkal elérni a célját. A történetek után a lány elhallgatta az esetet; úgy gondolkozott, hogy már úgy is minden mindegy, belenyugodott, és utána rendszeresen eljárt hozzá. Elfogadott mindent kárpozlásként. Aztán neki volt a legszebb ruhája, selyemkendője a tanyán, sőt, vékony aranyláncot, karperecet is kapott.

A legkisebb lány, Zsuzsi, akit mindenki Zsókanak hívott, ő volt az öt közül a legszerelmesebb. Azonban fiatal kora miatt az intéző észre se vette.

Néha ugyan vele is enyelgett, de csak úgy, mint ahogy gyerekekkel szoktak.

Ő meg annál dühösebben akarta, hogy egyszer az övé legyen. Már a falusi iskolában is kitűnő tanuló volt, de ő ezzel nem elégedett meg, tovább szeretett volna tanulni, de ez a helyzetükben lehetetlen volt. Az egyik nagynénje a fiát taníttatta, aki már tanító volt a közeli faluban. Attól elkérte a diákkori könyveit; szívesen neki ajándékozta. Azokból elkezdett tanulni, minden szabadidejét könyveivel töltötte. A nővérei ezért gúnyolták, de nem tudták elriasztani. Eleinte sok mindent nem értett a könyvekből, de szívós akarattal küzdött tovább. Mikor Julcsa nővére behódolt, már akár minden könyvet szó szerint fel tudott volna mondani.

Ebben az időben ő úgy gondolta, nem is szereti Mátét, mert ő csak ezen a néven gondolt rá, és az intéző már nem volt fontos neki. Azért mindig figyelt, leste őket, látott éppen eleget, de még többet gondolt velük kapcsolatban. Mindkettőjüket talán meg is tudta volna gyilkolni, - bár azt is érezte, hogy aztán megsiratná őket, különösen Mátét. Egy egész év telt el így.

Apja, az uradalmi kovács, nem volt buta ember; látta, hogy a gyermekeinek az uradalomban maradni, cselédkedni nem valami fényes jövő. Addig, s addig kísérletezett, amíg a négy nagyobb lányát bejuttatta egy budai szövő-fonó gyárba; ők örömmel vállalták. Csak a legkisebb, Zsóka maradt otthon, hogy az apja háztartását vezesse.

Máténak nem nagyon tetszett ez a változás; nagyon megszokta már Julcsát, akivel már meghitt családi életet élt az utóbbi időben. Igazság szerint úgy is lehet mondani, hogy elkényeztette, lakását nem csak takarította, hanem szép otthonná változtatta. Távozása után üres lett a ház.

Ekkor észrevette Zsókát, aki közben nagylánnyá fejlődött, már tizenhét éves is múlt. Arra gondolt, hogy az eltávozottat vele fogja helyettesíteni. Ennek nem is látta semmi akadályát. Egyszerűen üzent neki, hogy holnap reggel jelentkezzen nála; ezután ő fogja takarítani a lakását. Zsóka helyett azonban csak egy üzenetet kapott, mert a lány visszaüzente, hogy ő nem cseléd, akivel az intéző szabadon rendelkezik, neki bőségesen elég az apja háztartását intézni, főzni, mosni, takarítani rá.

Még akkor is azt hitte, hogy csak dacoskodik, de aztán megszeli-
dül. A lényeg az, hogy beszélhessen, együtt lehessen vele.

Rövidesen tapasztalnia kellett, hogy ez nem is olyan könnyű;
legfeljebb csak vasárnaponként láthatta a templomban, ahova ő addig
sohasem járt. Most megtette, hogy minden vasárnap és ünnepeken
megjelent ott; hazajövet a lányok csoportjához csatlakozott. Enyel-
gett, tréfált velük, de Zsóka ügyet sem vetett rá, vagy egyáltalán nem,
vagy csak egy odavetett szóval felelt.

Ettől kezdve Máté gyakran kóválygott a cselédházak környékén,
remélte, hogy egyszer csak valahogy elcsípheti, de bizony az sehog-
y sem sikerült neki. Hosszú hónapok teltek el így. Máté mindinkább
meggyőződött arról, hogy a leánykát nem csak kívánja, de határozot-
tan szereti is. Még inkább elhatározta, hogy mindenáron meg fogja
szerezni magának. No, azért nem felségnek, hanem csak egy igazán
dúsan ellátott szeretőnek. A családjától örökölt vére, s a büszkesége
tiltakozott az ellen, hogy egy ilyen alacsonyabb osztályból származó
falusi libácskát feleségül vegyen. Rendületlenül bízott abban, őt erre
fel is jogosították a nők körében eddig elért sikerei, hogy előbb-
utóbb, de biztosan megszerezheti magának. Annál dühösebben
vetette magát utána, mert a lány látszólag nem törődött vele, sőt,
mintha fitymálta volna is...

++V++

Végre egyszer azt hitte, hogy sikerre számíthat. Egy egész héten
át mindig szemerkélt az eső; ilyenkor az erdőn dúsan fejlődik a
gomba. Ahogy kinézett az ablakán, látta, hogy Zsóka kosárával a
kezeiben, az erdő felé indul, ami nem volt messze az uradalomtól.
Nem volt nagy ez az erdőterület; bizton gondolhatott arra, hogy ott
végre elcsípheti. Szemmel kíserte egészen addig, míg az erdő széléig
ért, csak akkor indult utána; félt, hogy ha a lány észreveszi, hogy ő
követi, megriad és elmenekül.

Amikor Zsóka eltűnt a fák között, ő is elindult, hamar elérte az
erdőt. Körülnézett, de a lányt sehol sem sikerült felfedezni. Ez nem
aggasztotta, mivel a nem nagy területi helyről észrevétlenül nem
tudhatott eltávozni.

Össze-vissza járta az erdőt, figyelmesen vizsgálva, de sikertelenül. Zsóka már akkor észrevette Mátét, mikor a házból kilépett, és az erdő felé vette az útját.

Még erősen égett benne a nővérel való kapcsolat, még mindig úgy gondolkozott, hogy gyűlöli, ezért elhatározta, hogy egy kissé bosszút áll rajta. Gondolta, hogy milyen cél vezet. Gondolta, hogy bújócskát játszik vele a sűrű fák és bokrok között, jól kifárasztja, a végén faképnél hagyja, hazaszalad előle. Ez kezdetben remekül sikerült is; a bokrok védelmében, vízmosásokban mindig jól rejtőzködhetett. Ő mindig látta férfit, de az nem tudta felfedezni.

Zsóka a bújócskázás alatt rájött arra, hogy hiába akarja Mátét gyűlölni, a valóság az, hogy mégis szereti, talán még jobban, mint addig. De kitarzott elhatározása mellett; szenvedjen meg, ha őt eddig úgy megkínozta. Eszébe se jutott, hogy a férfi szemében az elmúlt időben még csak gyerekek számított.

Talán még két óra is elmúlhatott ezzel a bújócskázással, de mindketten kitarottak. Ez Zsókában azt a gondolatot keltette, hogy Máté is szereti őt. A vége mégis az lett, hogy egy sűrű bokron át a férfi egy piros foltot pillantott meg, erre diadalmasan felkiáltott:

- Zsóka! Látlak! Gyere elő!

Mint egy megriasztott őz, ugrott fel a leánya, igyekezett menekülni; a férfi mindig a nyomában... azt hitte, hogy pár ugrással utolérheti, de hamarosan be kellett látnia, hogy nem is olyan könnyű lesz az, hogy elcsíphesse. A lányka ugyanis remek futó volt, már iskolában is sorra nyerte a futóversenyeket, nem is félt, hogy Máté utolérheti. Az erdő széle felé törekedett, hogy a szabadba érve, haza tudjon szaladni. Célját nem érhetette el, mert egy kiálló vastag fagyökerben megbotlott, és elesett. Mikor felugorhatott, addig a férfi már elérte, és karjaiba kapta. Először is össze akarta csókolni, de a lány mindkét könyökét a mellének feszítette, ezért a terve nem sikerülhetett. Jó ideig küzdöttek így, míg egyszer Zsóka érezte, hogy a férfi szorítása valamennyit lankad; kiszabadította jobb kezét, és izmos kis öklével hatalmasat boksolt a férfi hasára, amittől az összegörnyedt. Ez elég volt arra, hogy teljesen kiszabadítsa magát, újra menekülni próbált, de a küzdelem kifárasztotta, és Máté pár ugrással elérte, elkapta a bal kezét.

- Megvagy szép őzikém; innen többé nem menekülhetsz!
 - Őzikéje magának a fészkes fene! Mit akar? Engedjen el!
 - Hallgass meg, Zsóka!
 - Értsd meg, hogy szeretlek! Nem tudok nélküled megenni; akarlak!
 - Nekem ugyan be nem magyarázza azt, hogy szeret; azt, hogy akarna, már inkább, de abból nem eszik! Attól felkophat az álla!
 - De ha újra elkaplak, és ahogy istenigazában összeecsókollak, akkor csak elhiszed?
 - Azt nem ajánlom, mert az biztos, hogy kikaparnám a szemét, nem látna hazamenni!
- Máté közben újra akarta, hogy karjaiba szoríthassa, de Zsóka mindig ügyesen elhárította.
- No, ne ugrálj! Nem akarlak én bántani téged! Maradj nyugodtan, beszéljünk okosan.
 - Szívesen beszélek, de csak akkor, ha elenged.
 - Hogyne, hogy aztán elszaladj!
 - És ha megígérem, hogy nem szaladok el?
 - Ha hihetnék neked?
 - Az a maga dolga, de az biztos, hogy én mindent betartok, amit ígérek, tehát az adott szavamat is...
 - Jó, elengedem a kezedet is. Ha menekülni próbálsz, úgy is elkaplak!
 - Láthatja, hogy itt maradtam! Most pedig mondja el, hogy miért jött utánam, miért üldözött, miért fogott meg, mert az biztos, hogy ezt valamilyen célból tette.
- Mátét meglepte, hogy a lányka milyen nyugodt hangon kezd vele tárgyalni, milyen megfontoltan adja fel a kérdéseit; tovább ő is nyugodt hangon igyekezik beszélni. Ezt arra magyarázta, hogy a lányka kezd engedékeny lenni, és ő el fogja érni a célját. Így kezdte a további tárgyalást:
- Ugye, emlékszel a nővéredre, Julcsára, és arra is, hogy neki milyen jó dolga volt nálam?
 - Hogyne emlékeznék, nagyon is emlékszem, de egyet ne feledjen el, hogy én nem vagyok Julcsa; én nem vagyok, de nem is leszek úgynevezett utcai nő...

- Tudom, hogy nem vagy Julcsa, mert te Zsóka vagy, és az én Zsókéam leszel, mert, amint már mondtam, szeretlek, nagyon szeretlek...

- Azt ugyan igazán nehéz magának elhíttetni az eddigi élete után, hogy szerelmes lett volna belém...

- Láthattad azt, hogy én Julcsának is mindent megadtam, többet, mint amennyit szokás adni...

- Szóval nekem is holmi selyem rongyokat, arany csecsebecsét szántál?

- Nem, sokkal többet szántam neked; mindent megadok, amit csak akarsz, mindent megvásárolok neked, amit szemed, szíved megkíván. Meg fogod látni, hogy milyen boldogok leszünk mi ketten!

- Mindent megad, még ha a csillagokat kérem is?

- Mindent, mindent, még azokat is lehozom az Égről, ha mindenáron kívánod...

- Oh, én nem vagyok olyan telhetetlen, nekem csak egyetlen kívánságom van.

- Mondd ki, és azonnal teljesítem azt!

- Én csak a nevét kérem.

Máté nem állta meg, - bár nagyon meglepte ez a kívánság, hogy hatalmasan el ne kacagja magát... Nagy sokára félbehagyta a nevetést. A lányka addig is mereven figyelte.

- Csacsikám! Egyedül kizárólag csak a „nevem” nem tartozik az ígért „minden” közé.

- Nem magyarázná meg azt is, hogy miért nem tartozik a „mindenbe?”

- Nézd, kicsikém, azt te is be fogod látni, hogy lehetetlen...

- Miért volna az lehetetlen?

- Annak három oka is van...

- Én mindháromra kíváncsi vagyok!

- Jó, meg fogom magyarázni neked mind a három nagy akadályt. Az első az, hogy te csak a falusi iskola hatodik osztályát végezted el, én pedig a középiskolán felül még a gazdasági akadémiát is. Tehát a műveltségi szint nem egyenlő nálunk. - Ez igaz, de honnan tudja, hogy én csak annyit tudok, amennyit a falusi iskolában tanítanak.

- Sőt, tanulhatnék tovább, tudásban is meg lehet szüntetni a különbséget...

- Az, sok időbe telne, én addig nem tudnék várni. De ez különben is a legkisebb baj.

- A másik kettő még annál is nagyobb!

- Sokkal. Én itt uradalmi intéző vagyok, te pedig csak egy uradalmi cselédnek a lánya... Ez csak elég súlyos ok?

- Nem látom be, hogy miért? Az ugyan igaz, hogy apám az uradalomnak kovácsa, és lakatosa, de nem cselédje, hanem szerződtetett alkalmazottja, és csak addig marad itt, amíg nem hagyja itt!

Én pedig itt, egyáltalában nem vagyok cseléd, akivel az intéző szabadon rendelkezhetne, hanem egy becsületes dolgozónak a lánya, aki még a tisztességre is ad valamit. Akkor megyek el innen, amikor akarok, és az leszek az élet folyamán, amivé fel tudom magam küzdeni.

Mátét nagyon meglepte a lányka találó megjegyzései, és az a nyugodt hang, ahogy azokat előadta, de mindent csak annak tartotta, hogy tárgyalni, alkudozni akar, hogy minél drágábban értékesíthesse magát. Azért ő is hasonló hangnemben igyekezett meggyőzni az ő igazságáról.

- Jól van. Elismerem, hogy a két első okon könnyen lehetne változtatni, - bár nehezebben, mint azt te most gondolod. De most hallgasd meg a harmadikat, ami igazán lehetetlenné teszi, hogy a nevemet oda adhassam neked, mert a nevem nem kizárólag az enyém, hanem az eléggé népes családomé is, mindazoké, akiknek a családi neve Vajda. Ráadásul te neved nem kerülhet fel a családfára.

- Én nem is akarok semmiféle fára felkerülni. De az úgynevezett származására mégis kíváncsi vagyok.

- Hallgasd meg, elmondom neked!

- Hallgatom.

Máté aztán részletesen elmagyarázta mind az anyja, mind az apja származásának a történetét. Nem hagyott ki abból egy betűt sem, hanem úgy mondta el, ahogy az anyjuk az évek folyamán beléjük rágták. Az arcán is olvasható volt, hogy ő még ma is büszke az őseire. A végén így fejezte be:

- No, ugy-e, most már te is belátod? Este szaladj át, ott megnézheted a családfát, és a címereket. Ugye, át fogsz jönni és megnézed azokat?

- Nincs kizárva, hogy egyszer megnézem. Amit itt elmeséltél azt mind el is hiszem, azt is, hogy mind igaz lehet.

- Elhiheted. Régi okiratokkal tudom bizonyítani. Azokat is meg fogom mutatni neked este.

- Nem tartom szükségesnek, hogy megmutassa, én el is hiszem. A történelemből jól ismerem ezeket. Valóban élt Kucuk basa, éltek a hadakozó főurak is; nagyon okos ember volt Róbert Károly, hogy alaposan a fenekükre vert. De mondja csak? Mi a haszon? Mi érdeme van magának ebből?

- Az, hogy nem akármilyen, hanem ilyen nevezetes családok voltak az őseim.

- Én nem büszkélkednék ezzel. Az a hatalmaskodó őse egyenesen hálátlannak nevezhető, mert becsukatta annak a királynak az unokáját, akinek birtokait, hatalmát, sőt, a szép székely asszonyait is köszönhette. A másik hőse bármilyen hős is volt, de nem volt magyar, hanem török; így maga sem százszázalékos, hanem csak olyan félvér, mint az amerikaiak szokták mondani. Azok a körmeiről ismerik fel, hogy van-e az őseiből azok vére; én már régen felismertem azt az egyszerűbb emberekkel szemben tanúsított gőgjéről...

- De Zsóka!

- Várjon! Még nem fejeztem be. Mit gondol? Nekem nem voltak őseim?

- De én bizonyítani tudom okiratokkal, címerekkel, családfával...

- Ez csak arra lehet bizonyosság, hogy az én őseim fukarok voltak, sajnálták a pénzt ilyen hiábavalóságokra kidobni... Nem mondom, de lehettek az őseim disznópásztorok, de ugyanúgy királyok is; de ez nem is fontos, de bizonyos, hogy voltak, mert én itt vagyok most, mint élő bizonyíték. Az én hitem szerint az én őszám vagy Toldi Miklós, vagy Kinizsi Pál lehetett; én legalább is, olyan erőt érzek magamban. Én tehát még most sem látom lehetetlennek azt, hogy ha már mindent ígér, még a csillagokat is, miért ne adhatná bizonyos körülmények között nekem a nevét?

- Jól van, Zsóka, én is belátom, hogy igazság van abban, amiket te itt elmondtál. De tudsz-e példát arra, hogy egy intéző feleségül vett volna egy cselédlányt?

- Jól van, erről ne vitatkozzunk, a történelemből még királyt is említhetnék, aki alacsonyabb körből szerzett magának feleséget. De feleslegesnek tartom a további vitát; de az biztos, hogy magánál a gőg nagyobb úr, mint a szerelem. Egy kis ráadást adok. Bevallom, hogy iskolás korom óta szerelmes voltam magába. Küzdöttem ellene, de nem sikerült. Mikor a nővéremmel szerelmeskedett, meg is tudtam volna gyilkolni mindkettőjüket. Most is bevallom, hogy sikerült teljesen kiverni belőlem a szerelmet: elismerem, hogy én a „de generékkal” és a „Kucuk-bucukkal” soha sem tudnék megküzdeni. Most szép csendesen el fogunk válni egymástól; örüljön annak, ha sohasem találkozunk többé az életben.

- Úgy látom, hogy te valóban vadmacska vagy. Nagy kár volt elengedjelek. A makrancos gyereket is meg lehet szelídíteni...

- Hozzám ne merjen nyúlni, mert ebben a pillanatban valóban azt érzem, hogy Kinizsi volt az ősapám.

- Mondtam a kezdeténél, hogy nem csak szeretlek, de akarlak is! Ha szépszerével nem megy, akkor elérem erőszakkal is; bármilyen módon, de a magamévá teszek.

- Meg ne próbálja! Én nem félek.

Máté azonban nem bírta tovább, a menekülni kezdő lányt elkapta, és a sokkal erősebb férfi, úgy magához szorította, hogy annak a kezdett trükkje, hogy könyökét kettejük közé szoríthassa, nem sikerült; már-már elérte a száját, mikor az arcába harapott, de olyan erővel, hogy a férfit egészen elöntötte a vér, a fájdalomában elengedte áldozatát. Az, mint a nyúl, szaladt egész hazáig.

Máté törülgette magáról a vért, és csak bámult a lány után. Nagyon meglepte a lányka magatartása. Kezdetben az a vadmacskaszerű védekezése, aztán az a nyugodt hangú tárgyalás kettőjük között, végül az, hogy nyíltan vallotta neki, hogy gyermekkor óta örülten szereti őt.

Az ilyen szerelem nem múlik el olyan könnyen; ezért még most is rendületlenül bízott abban, hogy előbb, vagy utóbb, de egészen biztosan, mégis, célt fog érni.

Most már ő is érezte, hogy annyira szereti ezt a kis vadócot, hogy talán, ha másképp sehogy sem sikerül, még a híres régi eredetű nevét is odaadja neki.

Nyugodt léptekkel sétált vissza a tanyára.

++VI++

Mikor Máté visszatért az uradalom gazdasági udvarára, ott nagy csoportosulást talált; minden tanyai asszony, és leány összeszaladt, izgatottan vitattak valamit egymás között. Közéjük sietett és érdeklődött, hogy mi az oka nagy izgalomnak. Valamennyi egyszerre akart beszámolni. Lassan mégis kihozta abból a lényegét. Zsóka az erődből hazarohant. Bement a lakásukra, alig egy pillanat múlva, kezében kezításkával újra kijött; valószínű, hogy abban a gyorsan összekapkodott ruhái lehetnek. Az udvaron állt egy indulásra kész uradalmi hintó azért, hogy az állomásra induljon. A gróf ugyanis táviratozott, hogy kocsí várja, mert most érkezik. Zsóka felugrott a kocsira, és odakiáltott az öreg parádés-kocsisnak:

- Mehetünk! Hajtson, ahogy tud, János bácsi.

Lassan, körülményesen indított. Zsóka visszakiabált az asszonyok felé:

- Mondjátok meg apámnak, hogy elmentem és nem is jövök vissza! Ne is kerestessen! Hiába kerestetne, úgysem találna rám. Ne féljetekek semmitől, nem ölöm meg magam. Én élni, tanulni akarok.

Máté megdöbbsent, mikor ezeket megtudta. Egy biztos, hogy a lány menekülésének kizárólag csak ő az oka. Elment, és mint az asszonyoknak mondta, örökre távozott. Most érezte csak igazán, hogy mennyire szereti ezt a dacos fiatal leánykát. Érezte, hogy már valóban mindent meg tudna neki adni, csak visszatérne.

Az irodájába ment, és gondolkozott az eseten; azon, hogy mit lehetne tenni? Valamit ki kell találnia, amivel visszacsalogathatná. De hogyan, mikor sejtelve sincs, hová, merre távozhatott? Végre egy jó gondolata támadt: újság hirdetést ad fel minden nagyobb fővárosi lapban úgy, hogy az legalább egy hétig minden számban benne legyen. Utalványokat vett elő, amely bőségesen elegendő volt legalább egy heti közlés díjazására.

Az írásbeli közleménynek szánt helyre a következő szöveget írta:

- Kérem, naponta közöljék, amíg a pénzből telik: „Zsóka! Megadom, amit kértél!”

Egy fiatal lovászgyereket lóra ültette, ráparancsolt, hogy siessen, adja fel a község postahivatalában.

Aztán tovább folytatta a megkezdett gondolatsorát. A lány ugyan azt kiáltotta vissza az asszonyoknak, hogy öli meg magát; és tudta azt, hogy a szerelmes nő minden meggondolásra is képes, még arra is, hogy öngyilkosságot kövessen el. Hogy lehetne azt megakadályozni? A csendőrségre gondolt. Telefonon kérte, hogy azonnal siessenek a vasútállomásra, hozzák vissza a lányt. Az órsről ki is küldtek egy járőrt, de mikor az, a kimért léptekkel az állomásra ért, az állomásfőnök csak azt közölhette, hogy a gyors már régen elment, valószínűleg már be is érkezett eddig a főváros Déli állomására. Ez a terv sem sikerült.

Zsóka apja csak késő este érkezett haza. Egykedvűen vette tudomásul a lánya gyors távozását. Arra gondolt, hogy csakis a nővéreihez mehetett, ott majd ő is beáll a szövő-fonó üzembe munkásnőnek. Már régen gondolt arra, hogy valami hasonló dolog előbb-utóbb biztosan bekövetkezik. Az, hogy a leánykája fülig szerelmes a délceg intézőbe, nem volt titok előtte. Tudta az is, hogy a többi lánya is hasonlóan érez; tulajdonképpen azért is távolította el azokat az uradalomból, küldte az üzembe dolgozni. Attól félt, hogy könnyen úgy járhatnak, mint Julcsa, a legnagyobb. Mikor észrevette, hogy mi van a lány és az intéző között, csak nehezen tudta legyűrni a haragját, de végül arra gondolt, hogy ami megtörtént, azon úgy sem lehet változtatni, de mindenáron megvédi a többit. Azért a súlyos kovácskalapács mindig a keze ügyében volt; megért benne az elhatározás, hogy lesújt azzal, ha valami hasonlót lát készülöben. Meg fogja védeni őket, de különösen Zsókát, a legkisebbet, legkedvesebbet; nem engedi, hogy ő is prédául essen. A Julcsa esetét is tulajdonképpen tőle tudta meg, mert az álmában kibeszélte. Fiatal gyerekeknél gyakori, hogy beszélnek, néha még az iskolai leckéket is felmondják, kibeszélik terveiket.

Ezekből a kibeszélt álmokból ismerte az akkor még gyerek kis csitri gyilkolási terveit Julcsa és az intéző ellen.

Ezekből azt is megállapíthatta, hogy arra még csak nem is gondol, hogy a saját életét oltsa ki. Egyébként sem olyannak ismerte. Arra azonban képes volna, hogy az imádottja életét kioltsa, és aztán megsirassa.

Napok, hetek, hónapok teltek el, de az uradalomban lakók Zsókárról semmit sem hallottak.

Volt nekik saját gondjuk-bajuk elegendő, így hát nem törődtek vele. Az azonban feltűnt egyik-másik leánynak, hogy azóta a fiatal intéző sohasem enyeleg velük, hanem komoly arccal járkal, intézi a gazdaság ügyeit; lányokkal egyáltalában nem törődik.

Valóban az történt, hogy Mátét az a bizonyos jelenet gondolkozásra készítette. Még most sem értette a lányt, de azt már tisztán látta, hogy teljesen más, mint itt a többiek. Rendületlenül kereste, kutatta, nyomozott utána, de még a legparányibb nyomát sem találta, hogy hová tűnhetett.

++VII++

Zsóka azonban nem vészett el. Hazafelé szaladása közben eszébe jutott az előző nyár. Ugyanis akkor a két nyári hónapban a grófi kastélyban lakott. Az történt ugyanis, hogy szerte a világban csatangoló gróf vendéget küldött a majdnem állandóan itt lakó családja nyakára, a világhírű kémikust, Nyíró Benedek egyetemi tanárt. Az, hogy jön, nem bántotta őket, sőt, inkább örültek a nagy műveltségű öreg tudós jövetelének, legalább mindig jó társalgó partnerük lesz a nyáron; csak az volt a baj, hogy a kastélyban nagyon kevés volt a személyzet; ebben az egyben takarékos volt a költekező gróf, így nem volt, aki az öregurat kiszolgálja. Az idős grófnő a cselédség lányai közül egyet sem tartott jónak erre a feladatra. Zsókat jól ismerte, sokszor beszélt vele; annak a megjelenése, modora, beszédje, tudása őt is meglepte. Az volt csak a baj, hogy nem tartozott a cselédséghez, így nem rendelhetette be egyszerűen; tehát felkereste, hogy kivételesen segítse ki őket a zavarból; a szívességét meg fogják hálálni. Zsóka, mikor meghallotta, miről van szó, készséggel vállalta a feladatot. Titokban arra gondolt, hogy a két hónap alatt sokat tanulhat az idős tudóstól.

Nyíró Benedek a kolozsvári egyetemről került a fővárosba, ott szívesen és örömmel alkalmazták a már akkor világhírt szerzett kémikust. Agglegény volt, sohasem házasodott meg, egyedüli szerelme a vegytan volt; ezzel olyan behatóan foglalkozott, hogy semmi másra nem jutott ideje, a fővárosba, a Belvárosban lakott tágas, és kényelemmel berendezett lakásában.

Mivel nem volt hozzátartozója, társaságba sem járt. Elég sivár, egyhangú volt az élete. Csak az tette tűrhetővé az életét, hogy egyik szobáját laboratóriumnak rendezte be, és, ha oda bement, minden másról megfeledkezett; a munkája nem csak lekötötte, hanem szóraztatta is.

Majdnem mindig otthon tartózkodott, csak hetenként egyszer-kétszer nézett be a Nemzeti Kaszinóba, hogy ott a barátaival, ismerőseivel találkozzon. Ott szerette a rendszeresen nagy csatákat vívó kártyázókat megfigyelni, de csak, mint néző; ő maga csak nagy ritkán vett részt abban, akkor is csak azért, hogy azokat kisegítse, mikor valamelyik partner nem jelent meg, vagy késve érkezett. Azok örültek a kisegítőnek. Ilyenkor nem hazardírozott, pedig sokkal jobban tudott játszani, mint sokan, de még így is mindig jelentékeny összegeket nyert tőlük.

Egyik főkártyás Legédy gróf volt, így köztük elég jó barátság fejlődött ki. Felajánlotta neki, hogy a nyári két hónap szabadságát töltsen az ő négyezer-holdas Bakony alján lévő uradalmában. Megnyugtatta, hogy az ott lévő családjának nem fog terhet jelenteni. Így került a tudós és Zsóka a kastélyba, a nyári hónapokban.

Zsókanak nem jelentett terhet a tudós kiszolgálása, aki egyébként is igénytelen volt, sőt, örömmel teljesítette a rábízott feladatot. Egyenesen elkényeztette, akit nagyon meglepett a lányka magatartása, modora, sőt, a tudása is; sehogy sem tudta magának megmagyarázni azt, hogy egy paraszt leányka, egy uradalmi cseléd ilyen legyen. Egyelőre nem kérdezősködött, inkább figyelte a lányt.

Ő nem érzett semmiféle társadalmi különbséget maga és a lány között; egész életében a fiatalságot tanította, nevelte, olyanformán volt vele, mintha ő is az egyik tanítványa volna. Az nagyon jólesett neki, ahogy Zsóka bánt vele, ahogy az minden óhaját, kívánságát leste, és teljesítette.

Határozottan barátságot kötöttek. Az agglegénynek hiányzott, ha csak egy óráig is távol volt tőle.

Később a grófnőtől megtudta, hogy Zsóka nem tartozik a cseléd-séghez, hanem csak, mint kisegítő tartózkodik a kastélyban. Mint erdélyi származású ember, nagyon szeretett a hegyek között barangolni, ezért minden nap hosszabb-rövidebb kirándulásokat tett. Először csak félve említette meg Zsóka előtt, hogy az ilyen kirándulásokra is elkísérné-e? Nagyon megörült, amikor Zsóka örömmel tett eleget ennek a kívánságának is.

A hosszú séták alatt jól megismerte a kísérőjét. Idejük bőségesen volt a beszélgetésre. Azt sehogy sem akarata elhinni, hogy csak hat elemi osztályról van iskolai bizonyítványa. Zsóka nevetve esküdözött, hogy ez az igazság. Később aztán bevallotta, hogy - bár csak falusi iskoláról van bizonyítványa, de azért ő jól ismer mindazt, ami a gimnázium és tanítóképző iskolák tankönyveiben van. Egy iskolát végzett rokonától kapta ajándékba azokat a könyveket, és ő a szabadidejében megtanulta szóról-szóra. Legfeljebb az volt a baj, hogy nem mindig értette azt, amit tanult a könyvekből. Különösen a matematikával, fizikával és a vegytannal volt baja. Ő tovább szeretett volna tanulni, de a helyzete nem engedte; ezért így próbált magán segíteni. Az biztos, hogy ő sohasem lesz uradalmi cseléd.

A tanár hivatásához tartozott a vizsgáztatás, ezért a séták alatt mindenből kikérdezte a lányt. Meglepte, hogy az egész anyagban milyen nagy jártasságot mutat, csak néha-néha kellett neki helyreigazításokat, magyarázatokat adni. Magában mindig mosolygott, mikor látta, hogy önkénytelen tanítványa milyen áhítattal lesi a szót; abban biztos volt, hogy a kapott magyarázatokat sohasem fogja elfeledni.

A két hónap alatt a tudós is rájött arra, hogy milyen nagy hibát követtek el azzal, hogy agglegény maradt. Zsókával történt együttlét megtanította arra, hogy a családi életnek is vannak örömei. Érezte, hogy a lányka nagyon fog neki hiányozni, ha letelik a szabadsága, ő bevonul az iskolához előadásokat tartani, mert még, mint túlkoros is, tanított, és Zsóka itt marad. Azt már régen meghaladta az idő, hogy ő házasságra gondolhatna; de mégis volna egy megoldás, hogy a lányt örökbe fogadná és ezzel a lánya lenne.

Ennek semmi akadályja nem lehet, mert nincs semmiféle hozzátartozója; eltekintve attól, hogy szép fizetése, jövedelme van, ezen felül is elég vagyonos. Távozása előtti napon aztán előadta Zsókanak a tervét, azt így fejezte be:

- Kicsikém! Apádnak fogsz hiányozni, neki megmarad a négy nagyobb. Gondolkozzál a tervemen!

Te egyedül az én lányom lennél. Tőlem már tartanod nem kell, mert én már számítok férfinak. Kizárólag csak az én kislányom lennél. Nekem senkim sincs, teljesen egyedül élek. Rád csak az a feladat várna, hogy kissé vidámabbá tedd a hátralévő napjaimat. Szükséget nem szenvednénk, mert elég jómódú vagyok. Ami neked a legfontosabb, ott nyugodtan tanulhatnál, felkészülhetnél arra az időre, mikor én már nem leszek...

Zsóka nagyon meg volt hatva, eleinte felelni sem tudott. Leborult előtte, hiába tiltakozott a tudós, csókolgatta a kezét. Meglepte az idős ember ragaszkodása, - bár a két hónap alatt ő is nagyon megszerette őt.

Nagyon szeretne volna elfogadni az igazán nagylelkű ajánlatot, de mi lesz akkor?

Itt marad akkor Máté...

Amikor az öregúrnak végre sikerült felemelnie és keblére ölelni, megjött a szava.

Hálásan rebegett köszönetet, de kijelentette, hogy - bár nagyon szeretne, de most még nem tudhat eleget tenni, mert neki az apja háztartását kell vezetnie, mert ha ő elmenne, teljesen egyedül maradni; meg aztán megszokta ezt a szép vidéket, nehezen tudna nagyvárosban megszokni, és még más ok is van...

Az öregúr mosolygott, sejtette, hogy mi lehet az a más ok, azért így fejezte be a beszélgetést:

- Fáj nekem, hogy most nem jössz velem, de megértelek. Azért mondom, hogy „most”, mert arra gondolok, hogy később még más képp is lehet, úgy érzem, hogy lesz is.

Azért tedd el ezt a névjegyet jól, és, mikor eljön az idő, ülj fel a vonatra, csengess be hozzám, mert oda te mindig hazajöhetsz, s én, mindig szeretettel várlak.

Így váltak el a nyár végén.

Zsókanak ezek a szavak jutottak eszébe az erdei jelenet után.

A tudós még azt is előre tudta, megmondta előre; most is látta, hogy az idő már bekövetkezett.

János kocsis letette az állomáson. Ő jegyet váltott a gyorsvonatra: elindult egy új élet felé.

++VIII++

Legénydy gróf abban az időben a mágánásoknál szokott módon élt.

Legritkább időben élt a birtokán. Az uradalom a Máté szakértő irányítása mellett jól jövedelmezett, de erre szükség is volt a gróf életmódja mellett. Családját, s a nála jóval idősebb, csúnya és már eléggé megunt feleségét, - akit csak a nagy vagyona miatt vette házastársul, - valamint a két nem valami szép leányát csak nagyon ritkán hozta fel a fővárosba, ahol szintén volt háza; nem szerette őket mutogatni, és zavarták volna őt a megszokása kielégítésében. Ők az év nagy részét a birtokon töltötték. Az ő tevékenysége a lóversenyek látogatásában, és a kártyacsatákban merült ki. A hely lényegtelen volt előtte, hol itthon, hol külföldön élt szenvedélyeinek. Jövedelme elegendőnek bizonyult ehhez, mert, ha néha veszített is, néha nyert is. De egyszer elhagyta a szerencse istenasszonya; először a lóverseny vitt el óriási összeget, aztán egy nagy kártyacsatában mindent elvesztett.

Az uradalmat a Földhivatal-bank vásárolta meg. Felparcellázta apró darabokra, s eladta a környező községek lakosainak, azoknak hitelt is adott nyolc-százalékos kamatozás mellett, úgyhogy azok évtizedekig nyögték az uzsora terheit. Hogy a gróf család hova lett, azt senki sem tudta. A cselédség, és az intéző, Máté is szárazon maradt; új megélhetési lehetőséget kereshettek.

Máténak szerencséje volt. Keszthelyen kedvence volt tanuló korában az egyik tanárnak; az ő segítségével bejutott a főiskolához segédtanárnak. Tehetséges ember volt, helytállt ott is, jól tanított, és ezen felül tanulmányokat, könyveket írt, melyek mind meg is jelentek nyomtatásban. Két év múlva a budapesti egyetemhez meghívták tanárnak. Ettől a perctől ő is fővárosi lett. Itt is növelte hírnevét; különösen közgazdasági tanulmányai keltettek feltűnést.

Régebben bolondja volt a nőknek, szaladt utánuk, ha csak egy kicsikét jobb formájuk volt. Itt a fővárosban igazán láthatott olyanokat, de ő maga is csodálkozott, hogy már azok egyáltalában nem érdeklik őt, nem ébresztettek benne a régiekhez hasonló vágyakat. Ha csinos nőt látott, azonnal Zsókával hasonlította össze; s ez mindig Zsóka javára volt kedvező.

Még mindig az ő arca tűnt fel szebbnek, mindig dereka neki volt karcsúbb, s a bokája volt formásabb. Láta, és nem változtatott rajta, hogy fülig szerelmes abba a kis falusi lánykába. A származásával már ő sem törődött sokat. Zsókának abban is igazat adott, hogy neki is voltak ősei, talán különben is lehettek, mint az övéi; minden ember annyit ér, amennyit saját maga mutathat fel.

A fővárosban újra kezdte a kutatást az elveszett lány után; biztos volt benne, hogy valahol itt élet ő is, de ilyen nagyvárosban nem könnyű valakire rátalálni. Ugyan látott néha-néha messziről egy-egy Zsókához hasonló nőt, előkelő, divatos ruhákban; igyekezett is azokat megközelíteni, de sohasem tudott megfelelő közelségbe jutni; úgy tűnt, mintha az szándékosan kerülné vele való találkozást. Egyéb-ként is hogy lehetett volna Zsókából olyan divathölgy?

Dolgozott szorgalmasan, kutatott a lány után még szorgalmasabban. Amilyen sikeres volt a munkája, olyan sikertelenség kísérte a kutatását az elveszett szerelme után.

++IX++

Az idős tudós egyedül üldögélt a szobájában a kényelemmel berendezett középső szobában, ahol a nap nagyobb részét töltötte. Egy újság volt a kezében, azt nézegette, néha bosszús, néha sajnálkozó arckifejezéssel. Aztán letette a lapot, és visszagondolt az elmúlt nyárra. Végigfutott elméjében kellemes két hónap minden emléke. Azóta kétszeresen magányosnak érezte magát; a hűséges kísérőjét nem tudta elfeledni. Jó megfigyelő-készsége volt, már akkor látta, hogy terve megghiúsulása egyedül csak a szerelem lehetett. A lányka ugyan semmit sem árult el, de ahogy a daliás fiatal intézőre nézett néha, az sok mindent elárult neki. Láta, hogy a lányka abba reménytelenül szerelmes.

Mint tapasztalt ember azt is látta, hogy a szerelem valóban nem lehet eredményes; egy gögös intéző, ő legalább is elbizakodottnak ítélte, nem fog olyan alacsonyra leereszkedni. Így előbb-utóbb megtörténhet robbanás. Mert azt, hogy az ő megszeretett kicsikéje valami helytelen dologba belemerne, azt egy pillanatig sem hitte. Ezért mindig várta, hogy ígérete szerint egyszer csak jelentkezni fog, betoppan ide, hozzá.

Elválásuk idején megígértette Zsókával, hogy minden hónapban írni fog neki, és elmeséli az élete folyását. Ő is mindig válaszolni fog neki.

Ez a levélváltás pontosan meg is történt. A levelekből azonban semmi változás nem volt kiolvasható; pedig annak a hangja, ha nem is ír valaki a megtörtént eseményekről, elárulná, akkor a boldog szerelmet, akár az esetleges csalódást is.

Zsóka kiszállt a Délibe befutó gyorsról. A térképen gyakran megereste a tanár lakását, így tudta, hogy nem is olyan nagy távolságra kell lennie. Az igaz, hogy a Duna másik partján, közel a folyóhoz lakik, ami egy fővárosi embernek végtelen nagy út, de neki, mint vidékinek, nem sokat jelentett. Nem ült tehát autóba, hanem gyalogosan indult el. Nem volt unalmas az út, mert a szép kirakatokat is figyelte, és ami a legfontosabbnak tűnt előtte, gondolkozott. Volt, amit átgondolhatott. Most már komolyan belátta, hogy az idős barátjának a búcsúzásnál mennyire igaza volt. Most már nagyon bánta, hogy akkor nem hallgatott rá. Észre se vette, amikor már az Egyetem utcába jár, és megtalálta a névjegyen lévő számot.

Félénken nyomta meg a csengő gombját.

A tanár akkor éppen újra az újságot tanulmányozta, meglehetősen bosszúsan, mikor az előszobában megszólalt a csengő. Nem valami barátságos képet vágott, amíg az ajtóig ért; még félhangon morgott is, hogy kit hoz az ördög ilyenkor ide. Határtalan volt az öröme, amikor a kitárt ajtónyílásban Zsókat pillantotta meg.

- Kicsikém! Aranyoskám! Mindig tudtam, hogy ez bekövetkezik.

Magához ölelte, bevezette a szobába, aki a meghatottságtól szólni sem tudott, még a könny is kicsordult a szeméből a meleg fogadtatás miatt. Leültette a kényelmes karosszékek egyikébe, s maga is helyet foglalt.

- Napok óta olyan különös érzésem volt, mintha előre sejtettem volna, hogy valami nagy öröm ér. Most megérkezett; ettől a pillanattól kezdve te az én aranyos kislányom vagy. Van végre nekem is családom, van, aki vigasztaljon, felvidítson. Én mindig tudtam, hogy jönni fogsz. Azt nem kérdezem, hogy mi volt az oka a mai döntésednek; nagy ok lehetett, de itt hamar megfeledkezel arról; én el fogom feledtetni veled.

- Sőt, azt sem tudom, hogy mondjak ezért köszönetet.

- Ne is próbáld; én köszönöm, hogy jöttél. Sőt, már is jogod van megkérdezni, hogy miért volt olyan mogorva, bosszús az arcom, mikor kinyitottam az ajtót.

Beszámolok neked. Ebben az újságban van két hír, részben az okozott bosszúságot, részben pedig fájdalmat... Te nagyon szépen tudsz olvasni, olvasd fel hangosan nekem!

Zsóka kezébe vette a lapot, és a mutatott helyen olvasni kezdte:

- „Kiküldött tudósítónk jelenti Kolozsvárról. Az ottani egyetem neves tanárának, Nyíró Bélának, tizennyolc éves, most érettségizett, feltűnően szép leánya, mivel az apa nem egyezett bele a házasságukba, Orlandóval, a világhírű olasz baritonistával megszökött. Mikor az apa azt észrevette, már Bécsben az Eropalaszt légitársaság naponta közlekedő járatán Amerika felé haladtak. Az esemény nagy feltűnést keltett az egész városban.”

- Nyíró Béla az én öcsém. Igaz, hogy nem volt valami nagy egyetértés közöttünk, inkább veszekedtünk; de azért, mint testvérek, szerettük egymást. Lánya, a kis Zsófi, az én kis unokahúgom; rendkívül kedves, ragaszkodó szép kislány volt, és valóban Kolozsvár egyik legszebb lánya. Rám néztél, mintha kérdezted volna, hogy miért mondtam mindkettőnél úgy, hogy „volt” - Olvastad itt alább ezt a másik hírt!

„A lapunk zártakor kaptuk a hírt, hogy a bécsi járat repülőgépe az angol partoktól ötvenmérföldnyire, - valószínűleg műszaki hiba következtében felrobbant, és a tengerbe zuhant.

Az utasok közül senki sem maradt életben. Az apa, mikor ezt a hírt meghallotta, a szívéhez kapott, összeesett, az orvosok a legnagyobb küzdelem árán sem tudták az életbe visszatéríteni, meghalt...

A világ zenerajongó közönsége nagy sajnálkozással hallotta ezt a hírt, mert a szép, felejthetetlen bariton hangot ezután csak hanglemezeiről hallgathatja. A szerkesztőség is fájdalommal búcsúzik tőle, és a szép fiatal feleségétől.”

- Oh, Istenem, mennyire sajnálom őket; bizonyára nagyon szeretették egymást.

- Az bizonyos, azt mutatja az is, hogy az apja ellenzésével is szembeszállt.

Egyébként az öcsém kissé összeférhetetlen ember volt; minden művészt határozottan gyűlölt. Ennek a fő oka az volt, hogy a színház egyik gyönyörű-szép táncosnőjét vette feleségül. Az a lányuk születése után megszökött egy tenoristával. A lányka így anya nélkül nőtt fel. Engem jobban szeretett, mint az apját.

Ezt az is mutatja, hogy alig pár héttel ezelőtt megküldte nekem az érettségi bizonyítványának hitelesített másolatát. Bizonyára volt benne az anyja véréből is valamennyi, az is magyarázza a szökését. Elvesztését jobban sajnálom, mint a testvéremét. Ő hibás volt abban, hogy az így bekövetkezhetett; tudnia kellett volna, hogy az igazi nagy szerelemnek gátat venni nem lehet. Így most sehol sincs rokonom, csak egyedül te...

- Nem csodálkozom, és végeredményben, akivel megszökött, nem egy senki férfi, hanem egy világhírű ember volt.

- Tudom, hogy öcsém csak azért ellenezte, mert az művész volt, mint a volt felesége, és annak megszöktetője.

- Ezért mégis csak neki kellett volna engedékenyebbnek lennie, tudhatta volna, hogy milyen egy fiatal leány, amikor szerelmes, az mindenre képes.

Az öregúr elmosolyodott, arra gondolt, hogy Zsóka is már tapasztalatból beszél, de a kérdéssel nem hozta zavarba.

- Teljesen igazat adok neked, Kislányom; de sajnos ezen már nem változtathatunk; te sajnálsz őket, s amint láthatod, én is. De most nézzük körül a te jövőd tanyádon, az otthonodon. Ez, ahol vagyunk, az én szobám, e perctől kezdve a mienk, kettőnké, ahol a nap nagy részét fogjuk tölteni.

Nagyon kényelmes hely ez, jól fogod magad érezni itt. Innen balra lesz a te szobád.

Most még a régi bútorzattal, de csinálunk itt egy szép lányszobát; hófehér lesz szép faragott bútorokkal, ott a sarokban áll majd egy nagy, fekete zongora.

- De én nem tudok azon játszani.

- Majd megtanulhatsz! Naponta egy órát gyakorolsz majd, egy zongoratanárnő jár ide téged megtanítani. Esténként majd játszhatasz azon, kíséred az énekedet; hallottam tavaly, hogy nagyon szép telt altszerű hangod van.

Ez itt jobbra az én hálósobám; megérdemli a nevét, mert csakugyan csak aludni járok ide.

Ebből nyílik az a szoba, ahol legtöbbet tartózkodom, a laboratórium; az tetszeni fog neked.

Valóban, az tetszett Zsókanak, nem szűnt a kérdezősködése, hogy az ott látható furcsaságok milyen célt szolgálnak.

- Végül ez lesz a te laboratóriumod, a konyha. Itt készíted el az én kedvenc ételeimet. Lesz minden; úgy gazdasszonykodszt, ahogy csak akarsz.

- Mindig a legnagyobb örömmel főztem és fogok is főzni, csak tudjam előre, hogy mit készítsék.

- Ne félj, ha valamit megkívánok, azt előre elárulom neked. Most pedig visszamegyünk a mi nappali szobánkba, és összegezzük a terveinket.

Ott kényelmesen elhelyezkedve megindult a társalgás; minden kérdés előkerült, mindent megvitattak. Vagyis a tudós indítványozott, bizonyított, döntött. Zsóka jóváhagyólag mindent elfogadott. Aztán elmeséltette a lánykával mindazt, ami az uradalomban azóta történt; megfigyelte, hogy a daliás intéző neve a beszámolójában sehol sem fordult elő.

Magában mosolygott, de igazolva látta a sejtését, hogy a múlt évben az volt az igazi ok, hogy nem jött, viszont most annak köszönheti, hogy a kedvence megérkezett.

- Ahogy látom, elérkezett az este, itt az idő, hogy vacsorázzunk.

Zsóka fürgén felugrott.

- Mit főzzünk, hogy gyorsan kész legyen?

- Hagyd csak még a főzést; még te csak gyerek vagy, így annak megfelelően a „terülj, terülj asztalkám” következik.

Figyeld csak meg! Tíz percen belül pompás ételektől roskadozik az asztal...

Tárcsázott a telefonon, felhívta a szomszédos Erzsébet királynő szállodát:

- Halló! Igen? Ki van ott? Kérem, kapcsolja a konyhát! A konyha? Ma szokástól eltérően két személyre kérem a vacsorát! - Igen, bort is! Azt abból a badacsonyi kadarkából kérem. Köszönöm.

Tíz percen belül ehetünk. Nehogy azt hidd, hogy én belőled itt szakácsnőt akarok csinálni. Az ételeket ezután is onnan fogjuk kapni, ahonnan most jön. Nagyon ízletesen főznek ott. Te csak különleges alkalmakkor, különlegesen finom ételek készítésénél remekelhatsz. Elhiheted nekem, hogy ha nem is olcsó, de nekem gondot nem okoz, állok olyan jól vagyoniilag; aztán meg amink van, azt úgy sem vihetjük át a másvilágra.

Talán még tíz perc sem telt el, két fiatal pincér érkezett jól megrakva; mesés ügyességgel megterítették.

- Köszönöm! Elmehetnek! Ez edényt elvinni ráérnek holnap is.

Zsóka bámulva nézte a terített asztalt. Szemben a két végén egy-egy kör alakú valóban fatányér, lapító, ahogy falun nevezik. Azok közepébe beütve egy-egy fanyelű bugylibicska. Annak a négy oldalára támasztva négy nagy szelet hús, mégpedig négyféle: borjú, birka, sertés és növendékmarha húsból hirtelen kisütött szelet; ezt körben vagy nyolcféle saláta, savanyúság koszorúzta. Annyi biztos, hogy jó étvágyú ember kell ahhoz, hogy azt elfogyassza.

- Látod! Ma ehhez volt kedvem. Egy kissé drága étel, de, ha hozzáfogsz, és elfogyaszod, el fogod ismerni, hogy megéri!

Hozzáfogtak. A tanár remek étvágyról tett tanúbizonyságot, hamar megküzdött a hármas adaggal. Zsókanak csak kettővel sikerült megküzdeni, de elismerte, hogy az valóban nagyon finom étel.

- Nem baj, meglátod, hogy rövidesen többre sikerül, pár hónap múlva még kevésnek is fogod tartani. Ez igazi székely étel; legfeljebb a flekkent, vagy a zsványpecsenyét lehet hozzá hasonlítani. Ilyet esznek odahaza Erdélyben, ha más nincs.

- Ilyet még nem láttam; igazán ízletes, sőt, több is ennél: remek!

- Majd ezeknek megtanítlak a készítés módjára, a szálló szakácsát is én tanítottam meg erre.

Odahaza ezután vargabélest szolgálnak fel, az is finom sütemény, annak is megtanítlak a készítés módjára. Családunkban a férfiak is mind tudtak főzni, én is értek jó néhány étel elkészítéséhez.

Ezt a vacsorát mindig le kell öblíteni nehéz pecsenyeborokkal. Erdélyben a tekei illik ehhez, itt azonban kiválóan megfelel a badacsonyi is. Kóstold meg ezt! Ebből tulajdonos csak kiváltságos vendégeknek ad. Ugyanis van neki Badacsonyban egy saját művelés alatt álló szőlője. No, ugye finom! Ne ijedj meg, nem vagyok italos ember, csak az ilyenfajta ételek után szeretek felhajtani egy pohárkával.

Szegény kis Zsóka alig mert néha-néha pár szót mondani, úgy meg volt hatódva. Egyenesen a mennyországba képzelte magát. Azt gondolta, hogy ő most a mesék szereplői közé került, mert az ő esetéhez hasonlót soha sem hallott. Pedig érthető az öregúr tette, hogy sivár életét a végén kissé napsugarassá szeretne volna tenni. A kislányt az előző nyáron jól megismerte, megszerette. Láta, hogy ő is ragaszkodik hozzá. Most örült, hogy elgondolása valóságra változott.

Még csak az öregségét leső rokonok sem voltak, akik ellenezheték volna a cselekedetét.

Vacsora után folytatták az eszmecserét.

- Ugye, emlékezel, Kicsikém, hogy mit mondtam az elmúlt nyáron?

Örökbe akarlak fogadni, vagyis szerettem volna, ha már akkor a lányom lettél volna.

Az örökbefogadás elég körülményes, és hosszadalmas, most a sors egy még jobb megoldást hozott. Hogy mi ez a megoldás, ha leírod erre a papírra, amit most diktálok. Leveleidtől tudom, hogy gyönyörűen írsz.

A PESTI HÍRLAP szerkesztőségének, Budapest.

Kérem, a lap reggeli számában közöljék az alábbi helyreigazítást:

„A reggeli számukban közölt hírneves információn alapult. Az ugyan igaz, hogy Nyíró Béla kolozsvári egyetemi tanár szívroham következtében meghalt, és már el is temették, de amit a lányáról közölt velünk a tudósító, az koholmány; a lány nem szökött meg, nem volt a lezuhant repülőgép utasai között, mert itt van Budapesten a nagybátyjánál, Nyíró Benedek tanár lakásában már egy hét óta.

Ugyanis a további tanulmányait itt a Testnevelési Főiskolán fogja szeptembertől folytatni. Az, aki a híres operaénekesssel utazott, egy ismert kolozsvári színésznő volt. A szerkesztőség bocsánatot kér a családtól a téves hír közléséért.”

- Leírtad? Köszönöm. Telefonon hívok egy küldöncöt, aki ezt elviszi a szerkesztőségbe, hogy a reggeli lapban már megjelenhessen.

Egy fiatal pincér jelent meg a hívásra; annak megfelelő összeget átnyújtva utasította:

- Űlj autóba, vidd ezt a szerkesztőségbe! Ami marad, az a tied.

- Nem értem, Tanár bácsi, hiszen a kis Zsófi a gépen volt, és a tengerbe veszett, vagy már a robbanáskor meghalt.

- Mindent megmagyarázok. Öcsém meghalt Kolozsváron, már el is temették, ott tehát többé semmiféle rokonom nem él. Szegény kis Zsófi, akit mindenki szintén Zsókának becézték, valóban a tengerbe veszett. Itt Pesten őt nem ismerte senki. Az emléket úgy tudom legjobban megőrizni, ha Zsóka helyébe Zsóka lép. Szerencsére elküldte nekem az érettségi bizonyítványának a másolatát. A Külügyminisztérium útján kérek onnan születési anyakönyvi kivonatot is.

Ez annyit jelent, hogy te is ettől a perctől kezdve nem Kutasi Zsuzsanna vagy, hanem Nyíró Zsófi. Ez neked nem sok változást okoz, mert téged is mindenki eddig is Zsókának nevezett. Ezen az oldalon minden rendben volna, csak a te családnál emelhetnének kifogást.

Azonban ők elsősorban azt se tudják, hogy hol vagy; ha véletlenül össze is jönnél velük, ami nem nagyon valószínű, azt mondhatod, hogy az én nevemet viseled. Öszön a Testnevelési Főiskolába fogsz járni.

- De Tanár Bácsi, én úgy félek, és olyan tudatlan vagyok...

- Ebben már nincs igazad; én az elmúlt években, anélkül, hogy te tudtad volna, alaposan levizsgáztattalak, minden tudományból adtam fel a kérdéseket.

Még csak nem is drukoltál, mint akik vizsgáznak, mert nem tudták, hogy a vizsgáztatónak felelgetsz. Én már akkor megállapítottam, hogy tudsz annyit, mint egy érettségiző, sőt, szerintem többet is.

Ami kis hiányosság mutatkozik, azt addig kényelmesen eltüntetjük, együtt fogunk tanulgatni. Azt tudom, hogy te szorgalmas diák vagy, én pedig nem a félelmes szigorú tanár leszek. Meglátod, kettesben szórakozás is lehet a tanulás.

- Hogy köszönjem meg ezt a Tanár Bácsinak?

- Ezt a két utolsó szót ebben a pillanatban felejtsd el. Ez az első lecke, mert én neked már nem Tanár Úr, hanem Bácsikád leszek. Ugyan jobban szerettem volna az Apámat, de úgy hosszú négy év alatt vizsgálhatnál le, és akkor is már nem bizonyos, hogy mint túlkorost felvesznek a főiskolába. Ez a jobb megoldás.

- Mindent megígérek, aranyos Bácsikám, vagy Aranyoskám!

++X++

Zsóka nagyon boldog volt a tudós házában; aki egyenesen kényeztette; mindig együtt lehetett őket látni. A tanulást már az első napokban megkezdték. Az idős, tapasztalt tanár egyenesen csodálta a tanítványa gyors felfogását. Már az egész elmúlt évi nyaralása alatt meggyőződött arról, hogy a kislány a rokona által neki ajándékozott középiskolás könyveket alaposan bevágta. Neki most már csak a szükségesnek mutató magyarázatokkal kellett kiegészíteni. Szép, gyöngybetűkkel írt, hangsúlyosan olvasott. Hamar elérték azt, hogy a középiskolás anyag tökéletesen a birtokában legyen. Egyedül a matematika s a fizika volt a gyengéje, de azokból is bácsikája szerint jól elérte a középiskolás szintet, ugyan nem kitűnően, de olyan közepeszerűen. Viszont a vegytan nagyon érdekelte, így a laboratóriumban ezután mindig ketten kísérleteztek. A szeretetük, a ragaszkodásuk még azt is meghaladta, ami a szülő és a gyermek között szokott lenni.

Zsóka már az első napokban észrevette a Máté által a lapokban közzétett hirdetést:

„Zsóka! Azt is megadom, amit kértél!”

Eszébe se jutott, hogy feleljen; inkább nevetett rajta. Most úgy érezte, hogy nem szereti, inkább gyűlöli azt az elbizakodott férfit. Rendesen járt a bácsikájának napilap, természetes, hogy néha bele-nézett abba.

Közismert női szokás szerint nem az elején, hanem a végén kezdte olvasni; így az apróhirdetések között azonnal felfedezte a nevét. Figyelte, megállapította, hogy egymás után tízszer jelent meg a hirdetés. Kárörvendve gondolta: jól van, nekem szenvedést okoztál, most szenvedj te is!

Abban az időben történt, hogy a bácsikája bevásárolni küldte a városba; elég messzire kellett mennie. Még a szája is nyitva maradt a csodálkozástól, mikor visszatérve a szobájába lépett; egy álomszép fehér leányszoba volt a régi bútorok helyén, azokon szép intarzia berakások, faragott rózsacsokrok voltak. A sarokban, az ablak közelében egy nagy feketére fényezett zongora állt.

Összeszorult a szíve, mikor azt is megpillantotta? Potyogtak a könnyei az örömtől.

Odaborult Bácsikája mellé, aki eddig a háta mögül mosolyogva szemlélte a hatást. Csak sokára tudott nyögdecselve megszólalni:

- Aranyos Bácsikám! Ez sok, nagyon sok... Ez pazarlás. Én azt soha nem tudom meghálálni. Aztán nem is tudok zongorázni.

- Ez nem sok, nem is pazarlás. Én tudom, hogy te ezt meg fogod érdemelni, sőt, már is megérdemelted, mert nekem a legnagyobb öröm, hogy idejöttél; nekem mindig öröm, ha neked adhatok valamit. Ez lesz a mi szórakoztatónk esténként; játszol a zongorán, s énekelsz; ismerem az elmúlt évtől a szép alt hangodat. Azt mondod, hogy nem tudsz rajta játszani... nagyon hamar tudni fogsz. Egy óra múlva jön a zongoratanárnő, minden nap gyakoroltok egy órát. Ugye, hogy így jó lesz?

- Megígérem, hogy szorgalmas leszek, legalább így morzsánként lassan meghálálhatom a jószágodat.

- Nézz be abba a szekrénybe! Nem hiszem, hogy üresen hozták volna ide.

Félve kinyitotta a szekrény ajtaját, ami csodás ruhákkal volt telezsúfolva; mindenféle öltözék volt ott, ami egy fiatal leány szívet megdobogtathatta. Már csak egyedül az a pazar szőrmebunda sok-ezerbe kerülhetett.

- Ne haragudj, Bácsikám, hogy mindent szóval nem tudom kifejezni a hálámat. Ígérem, meg fogom mutatni, hogy nem érdemtelenre pazaroltál.

Csak azt nem tudom, hogy minek mindez nekem, mikor fogom én ezeket viselni?

- Hogy nem leszel érdemtelen, azt rendületlenül hiszem. Hogy mikor viseled? Mit gondolsz? Egy főiskolai hallgató járhat a te régi ruháidban? Meg ne próbálj tiltakozni, ha rajtad ezután is bármit adok neked; az bántana engem. Senkim sincs rajtad kívül ezen a világon. Te vagy a családom, leányom, mindenem! Kinek kedveskedjek, ha nem neked?

- Már a tavaly megszerettelek, Bácsikám; hogy én úgy szeretlek, be fogom bizonyítani; sem akaratban, sem szorgalomban nem lesz hiány. Érzem, hogy az életben sikereket fogok elérni, nem csak érzem, akarom is!

Azt különösen szeretem, hogy a Testnevelési Főiskolára irattál be, mindig szerettem a sportot, úgy érzem, hogy ezen a téren érhetek el szép eredményeket. Mindig szerettem egy célért küzdeni.

++XI++

Máté egy kis albérleti szobában lakott a budai oldalon, onnan járt be az egyetemre, előadásai megtartására. Szobája a legegyszerűbb volt: asztal két székkal, egy szekrény ruhái számára, egy heverő, ami ágynak is szolgált; s egy mosdószekrény. A két címernek és a családfának nyoma sem volt. Meggyűlölte ezeket, még rájuk sem tudott gondolni. Összecsomagolta, elküldte a legidősebb bátyja címére, hogy őrizze, ha akarja tovább a család régi emlékeit. Az erdei jelenete óta még azokra is haragudott, akik említést tettek azokra.

Nem járt társaságba, otthon bújárkodott, tanulmányozta a hazai és külföldi tudományos folyóiratokat; leginkább olyanokat, amelyek a szakmája körébe tartozók voltak.

Ha nem olvasott, akkor ő írt hosszú tanulmányokat, könyveket, melyek egymás után megjelentek nyomtatásban. Rövid idő alatt ismertté tette a nevét.

Az egyetemig általában gyalog járt, és úgy is tért haza. Az úton észre sem vette a mellette elhaladó szép nőt, pedig azok gyakran vissza-visszafordultak a délceg, erőteljes férfi láttára.

Az ilyen sétái közben akaratlanul is feltűnt neki egy fiatal nő, akinek alakja, mozgása, járása, mind Zsókára emlékeztette, de az egy divathölgy volt, drága ruhákban, ezreket érő bundában. Az általa ismert falusi csitri hogy juthatott volna ezekhez? Érdekesnek találta azt, hogy az arcát még egyszer sem láthatta, mindig másfelé nézett, ha találkoztak. Mióta elveszítette, fokozatosan mindig jobban szerette, hogy gyakran látta azt a hozzá hasonlót, s annál jobban vágyott utána.

Egy alkalommal az egyik barátjával sétált hazafelé: aki a Testnevelési Főiskola egyik tanára volt. A széles utca túlsó oldalán fiatal lányok csoportja haladt velük ellenkező irányban; azok egyikében úgy vélte, hogy Zsókára ismer.

- Nem ismered véletlenül azokat a lánykákat? - kérdezte barátjától.

- Hogyne ismerném, mikor azok az én tanítványaim. A sportpályáról jönnek, ahol edzésen vettek részt. Most az uszodába mennek, hogy ott is leróják az előírt feladatokat.

- Ki az a túlsó oldalon olyan önérzetes léptekkel haladó kislány?

- Azt a szőke hajút gondolod? Ő a közeljövő egyik világ-bajnoknője. Most még csak másodéves főiskolai hallgató, de az iskolai háziversenyeken sorra veri a társait. Én úgy hiszem, hogy néhány év múlva a nemzet büszkesége lesz, és szerte a világon ismert lesz a neve.

- Hogy hívják? Mi a neve?

- Nyíró Zsófia, az iskolánk közkedvelt Zsókája, mindenki így becézi. Egy elhunyt kolozsvári egyetemi tanár árvája: két év óta itt él a fővárosban; idős bácsikája nevelteti.

- Csodálatos a természet; ez a lány száz-százalékig hasonlít egy, általam jól ismert egyszerű falusi hat-elemit végzett lánykára. Természetes az, hogy főiskolai hallgató semmi körülmények közt nem lehet.

Ha ezt nem mondod, esküt mertem volna tenni, hogy ez a lány az én ismerősöm.

- Nagyrítkán csinál a természet ilyen tréfát. Ha arra jársz, szívesen bemutatlak neki. Kiváló tanuló, és különben is nagyon művelt lány.

Még mikor elvált barátjától, akkor is ezen gondolkozott. Belátta, hogy lehetetlen, de mégis azt érezte, hogy az a lány Zsóka. A gimnázium nyolc osztályát, s egy évet a főiskolán elvégezni az elmúlt két év alatt semmi módon nem lehet; az ész tehát azt mondja, hogy idegen, de a szíve ezt nem ismerte el.

Ez után a találkozás után megint eltelt egy év; az alatt is többször látta távolból. Egy meleg nyári napon, a Körúton sétált végig; tudta, hogy a mellékutcában lévő vendéglőnek árnyas kerthelyisége van; hogy a szomszédját oltsa, beért egy pohár sörre.

Egy árnyékban lévő asztalt választott, s ott lassan szürcsölgette a kellemesen hideg italt.

Az asztalon egy csomó újság, s képeslap volt; az egyiknek címlapján a Zsóka arcképét pillantotta meg. Az ilyen kép nem szokott tökéletes lenni, de ő mégis azonnal ráismert.

Kezébe vette a lapot, s elolvasta a kép alatti írást: „Nyíró Zsófia, az új, országos bajnoknő.”

Alatta lévő féloldalas cikkből megtudta, hogy a hét folyamán megtartott atlétikai bajnokságokon - habár a rövid távokon csak helyezéseket ért el, de minden hosszú távon elsőnek futott be a célba, a jövő évi olimpiai versenyek biztos aranyérmese. Hiába van a kép alatt más név, ő azt most is Zsókának látta. Amíg ezen elmélkedett, a háta mögött lévő asztal mellé két fiatal lány telepedett. Az odasiető pincértől az egyik különböző fajtákból összeállított nagy adag fagyaltot, a másik habos kávét kért, sok tejszínhabbal. Máténak akaratlanul is végig kellett hallgatni a lányok beszédét.

++XII++

Zsóka egy osztálytársával hazafelé sétált az edzésről. Meleg volt. Éppen arról beszélgettek, hogy valami hűsítőt kellene enni vagy inni. Barátnője megemlítette, hogy ő ismer ezen a tájon egy jó árnyas kerthelyiséget, nézzenek be oda.

Mikor odaértek, és a bejárat felé haladtak, Zsóka az egyik asztal mellett megpillantotta Mátét. Érdekes gondolata támadt, azt meg kell tréfálni. Azt is észrevette, hogy éppen azt a képeslapot nézegeti, amelynek a címlapján az ő arcképe látható.

Mikor elérték a bejáratot, kérte barátnőjét, hogy egy kissé menjenek tovább, valamit szeretne közölni, mielőtt belépnek oda.

- Láttad azt a fiatalembert, aki azt a lapot nézegeti?

- Hogyne, ismerem is névről, jó hírneve van; egyetemi tanár és író: határozottan szemrevaló férfi, de úgy látszik, hogy nőgyűlölő; több osztálytársnőnk szerelmes belé, de ő észre sem veszi őket. Te ismered?

- Csak úgy, futólag. Egyszer bemutattak neki, de tíz szót sem beszélünk. Annyit hallottam róla, hogy rendkívül gőgös, elbizakodott ember, az lehet az oka annak, hogy nem veszi észre az érdeklődő csinos társnőinket, mert nem tartja magához méltónak; hozzánk hasonló szerény nőt az figyelemre sem méltatja. Ezért is hívtalak, hogy menjünk tovább. Remek eszmém támadt, tréfáljuk meg.

- Hogyan?

- Bemegyünk, leülünk a háta mögötti asztalhoz úgy, hogy te szemben, én háttal legyek felé, nehogy esetleg mégis felismerjen. Aztán mikor beszélünk, nehogy azt hidd, hogy megbolondultam, amiket elég hangosan mondok, annak célja van. Te is hasonló boldogságokkal felelj, vagy kérdezz. Az ilyen elbizakodott megérdemel egy kis leckét.

- Ahogy én látom, és ahogy hallottam másoktól is, ez egy szelíd, elvonult, csendes ember.

- Csak látszik annak. Bezzeg azok előtt, akik legalább a tatárjárásig fel tudják vinni a családfánkat, azok előtt beszédes. Meg fogod látni, remek tréfa lesz.

Bementek az oldalbejáraton; a megbeszélés szerint elhelyezkedtek, az odasiető pincérnél jó hangosan megtették a rendelést.

- Hozzon nekem három-négy fajtából összeállított nagy adag fagyaltot.

- Nekem pedig szintén nagy adag jegeskávét hozzon, sok tejszínhabbal!

Az utóbbi rendelésnél Máté felkapta a fejét, és arrafelé nézett. Szemben vele egy csinos, ragyogó szemű barna lány ült mosolygós arccal, aki bátran vizsgozta a felé irányuló pillantást; a másik az háttal ült felé, a haja, a hangja teljesen Zsókaé.

Úgy helyezkedett, hogy ha hátra néz, megláthatja az arcát is. A barna szólalt meg először, amikor a pincér már elhozta a rendelést, és azt nyalogatni kezdték.

- Nézz oda a sarokba! Látod azt a hülye arisztokrata pofát, és azt a délceg fiatal katonatisztet?

- Jól mondtad; de nem csak hülye, de ostoba is... Mind a kettőt ismerem, a bácsikám a Nemzeti Kaszinóban mutatta be őket.

- Az a csinos tiszt bizonyára udvarolt neked?

- Hogy lehetsz ilyen naiv, hogy gondolhatsz olyasmire, hogy a felső tízezer ilyen jelentős tagja leereszkedjék egy egyszerű iskolás lányhoz, akinek még neve sincs?

- De hiszen, neked van neved.

- Van, úgy, mint minden parasztnak, de hol az előnév?

- Meséld el, mit tudsz róluk!

- Az a pofaszakállas civil gróf Kenderessy Zénó, de genere Huba.

- Hát az valóban eléggé degeneráltnak látszik. És a másik?

- Az még a degeneráltnál is gögösebb, - bár csak a török világig tudja visszavezetni a családfáját. Ejnye, elfelejtettem, valami törökös családneve van, de az előnevét soha sem felejttem el, az olyan humoros...

- Mondjad már! Olyan kíváncsi vagyok!

- Eszembe jutott: Csekme; azaz a teljes neve: „Kucuk-bucuk kádenkövi Csekme Bódog” - Tetszik neked is?

Hangosan, csengőn felnevettek.

- Ezen igazán csak nevetni lehet. Ezer aranyért nem vállalnám a magaménak.

- Nem kell attól tartanod; egy kurta-nemes sarjadékkal az szóba sem áll; hacsak legalább nem bizonyítod okiratokkal, hogy a rigómezei csatában az ősapád volt a zászlótartó. Talán akkor odanyújtáná a kisujját.

- Én eddig úgy tudom, hogy a ti családotoknak is volt előneve?

- Valóban volt; a nagyszüleim még büszkék voltak arra, de aztán lekopott rólunk, ma már senki sem használja.

- Mi volt az előnevetek?

- Elég szépen hangzó volt: „aranyosvölgyi”.

- Azt is tudod, hogy melyik ősöd és miért kapta?

- Hogyne, nagyanyám sokszor mesélte.
- Ismered a történelemből a Tordai-hasadék keletkezésének mondáját?

- Hogyne; László király egyik csodatétele.

- Az volt a valóság, hogy mikor a király menekült, azért tudott megszabadulni üldözőitől, mert az én ősapám, Beke Kenéz portyázó székely lovasaival hátba támadta a tatárokat; sokat levágott, kinyírt, ahogy ma mondanák, a többi elmenekült. A király ezért a tettéért adta a Nyíró nevet, és az Aranyos-völgyi előnevet; ugyanis az Aranyos folyócska völgyéből törtek elő ősapámék.

- És ti mindezt bizonyítani is tudjátok?

- Ajaj! Egy egész csomag öreg okirat hányódik a szekrényem fenekén; a falon meg látható a címer, és a családfa. Este benézhetnél, hogy megmutassam neked.

- Majd egyszer, talán, most nem érek rá. De mondd csak! Miért nem használsz az előneveteket; olyan szépen hangzik, és még talán egy arisztokrata is feleségül venne!

- Nézz Huba késői dédunokájára! Legalább annyira korlátolt az, aki még mindig ad valamit a családfákra, előnevekre. Azt igazán nem szeretném, ha gyerekeim, akiknek én leszek az őse, ilyen hülye, agyalágyult legyen. Nekem még a bizonyítás is könnyebb lenne, mint azoknak: ha lemész Pannonhalmára, vagy Tihanyba, ott, az apátságok könyvtárában egy egész sereg okmányban szerepel a Nyírók neve. Hogy mást ne említse, Nyíró Bendegúz fedezte csapatával Lajos király menekülését a mohácsi csatából; a király a patakba fulladt, őt lekasztolták a törökök.

- Lám, én viselném azt a szép előnevet.

- Már sem apám, sem az ő testvérei nem viselték, de én sem, mert az ilyesmi ma már kiment a divatból. Az én elvem az, hogy minden ember annyit ér, amennyire fel tudja küzdeni magát. Az lehet, hogy őseim karddal védték meg azt a földet, amely nekem otthont ad, de tudom, hogy én csak tudással használhatok annak. Velem különben is kihal a Nyíró család.

- De még ma is lehet az utolsó lányivadékokt fiúsítani.

- Nagyszüleim még csecsemőkoromban megtették; így ha valaha gyermekem lesz, az nem az apja, hanem az én családnévemet örökli.

- De te mindig azt hangoztatod, hogy sohasem fogsz férjhez menni; hogy lesz akkor gyereked?

- Milyen naiv vagy te! Miért lenne szükséges ahhoz férj, hogy valakinek gyereke legyen? Azt hiszem, hogy van olyan alkalom, s az arcom sem csúnya, hogy akármelyik férfit meghívhassam ahhoz, hogy ne szűnjön meg a Nyíró név. Ha teheted, nézz be hozzám, hogy mindent bemutassak neked. Ha majd azokat meglátod, te is biztos leszel abban, hogy, ha egyszer megláthatná egy degenerált, vagyis „de genere”, ő is nekem adná az előnevét.

- Induljunk hazafelé, már szűnik a hőség, kellemes lesz még sétálni.

- Tudod, Zsóka, én is úgy gondolom. Az ilyen pasas, ha beleszeret is egy egyszerű lányba, - pedig az könnyen megesik - az biztos, hogy nem ajánlja fel annak a nevét, de szeretőnek annál inkább szívesen alkalmazná.

- Nem figyelted, hogy a Kucuk-bucuk kádenkövi tisztecske még csak egyszer sem nézett felén; a török hazája bizonyára megfordulna a sírjában, ha ilyen közönséges származásúakra pillantana. De menjünk, mert még az edzésre is ki kell jutni.

++XIII++

A két lány fizetett, és az oldalbejáraton át távozott, de úgy, hogy még a kimenésnél sem láthatta a másik lány arcát Máté, aki sokáig bámult a távozók után, még akkor is, amikor már nem láthatta őket.

Az akaratlanul kihallgatott beszélgetésnek minden egyes szavát, mondatát megértette; hallania kellett, mert hangosan folyt a társalgás. Talált is magyarázatot annak tartalmára.

Ő is jól ismerte a kótyagos grófot, aki valóban mindenütt azt hirdeti, hogy az ő családja a honfoglalás kori Huba vezértől származik.

A másik, a hetyke tisztecske pedig negyedfokú unokatestvére volt, de a két család nem érintkezett egymással; ennek névjegyén valóban még most is ott díszleg a hóbortos előnév.

A két lány tökéletesen festette le ezeket.

Viszont ez azt mutatja, hogy a lány, akit ő Zsókanak tart, teljesen tájékozott a felső tízezrek táborában; amit még az is tetéz, hogy bejáratos a Nemzeti Kaszinóba. Amit a saját származásáról mondott, mind lehetséges.

Csak egy ellen tiltakozott (magában), a szokatlan úton beszerezhető gyerekről magával kapcsolatban; ez a lány nem született szeretőnek. Azt is meg kellett állapítania, hogy a lány valóban nagy műveltségű, ez pedig egyenesen kizárja azt, hogy azonos legyen a vidéki parasztlánnyal, akinek ő tartotta.

Amikor a két lány párbeszédét elemezni kezdte, arra kellett rájönnie, hogy az nem volt egyéb, mint az ő eredetének művészi kigúnyolása. Minden szó, minden mondat szerepelt annál a jelenetnél; mintha egy előre betanított filmjelenetet adtak volna elő, hogy őt gúny tárgyává tehessek. Ha neki szánták, az nem tévesztett célt, pontosan odatalált, ahová szánva volt. Hogy ez így lehessen, csak abban az esetben lehet, ha a lány az ő Zsókája; más senki nem tud az ők erdei harcáról. Ezek mind olyan kérdések, amikre nincs megoldás. Már arra gondolt, hogy az idegei mondták fel a szolgálatot; meg fogja vizsgáztatni magát egy orvos barátjával.

Múlt az idő. Zsóka már a negyedik évfolyamot látogatta. Az alatt sokszor látta Máté távolról, de soha sem találkozhattak. Úgy tűnt, mintha Zsóka szándékosan játszana vele; tüneményes gyorsasággal tűnt el mindig az alatt, míg ő az út egyik feléről a másikra átjuthatott.

Egy alkalommal villamossal a Keleti-pályaudvar felé indult, mert Debrecenbe kellett utaznia, hogy ott az egyetemen egy előadás-sorozatot adjon. A teljesen megtelt kocsiba csak nagy küzdelem árán tudott feljutni. Azonnal megpillantotta a lányt a koci másik végén, éppen feléje nézett. A két szempár összevillant, de a lány a következő percben hátat fordított. Elhatározta, hogy felhasználja az alkalmat, és dülőre viszi az ügyet. A sűrű tömegben csak centiméterenként tudta magát előre küzdeni. A koci közben átért a hídon, megállt a vásárcsarnok közelben.

A lány a peronon állt, így azonnal leugorhatott, és megindult a csarnok felé. Mikorra Máé visszaküzdte magát az ajtóig, a koci újra sebesen haladt. Bízott az ügyességében, leugrott, de elszámította elterült a kövezeten: fájdalmasan kiáltva fel, nem tudott a lábára állni.

Pillanatok alatt csődület támadt körülötte, össze-vissza vitatva az esetet. Valaki telefonálhatott, mert a mentők hamar megjelentek, hordágyra emelték, s a klinikára vitték.

Kificamodott a bokája, azt gyorsan helyreigazították, de a röntgen kimutatta, hogy csontrepedés is történt. Ezért hetekig kell az ágyat nyomnia. A kórházban bőven volt idő gondolkozni. Úgy érezte, hogy most is csak incselkedésből tűnt előle, de azt már biztosnak tartotta, hogy a lány az, akinek ő gondolja. Jogosnak tartotta, hogy csak játszik vele, megsértette, megbántotta; bűnéért bűnhődnie kell. Az, hogy hogyan lett egy falusi lányból divathölgy, már nem is izgatta, az sem, hogy országos-hírű bajnok; már csak a szívére hallgatott, érzései nem csalhatják meg, hogy ő Zsóka! Ő vérig sértette, most bosszút áll, és az jogos. Ha felgyógyul, bármi áron megismerkedik vele; módot keres rá, talán talál is, hogy kiengesztelje. Megtörténhet, hogy ridegen elutasítja, de ha bocsánatot kérhet, ha azt meg is tagadja, de nem fog annyira fájni, mint ahogy most fáj neki. Láthatja abból, hogy megbánta a bűnét. Az átváltozása mindenesetre csoda, de csoda történhet újra, ő legalább is reméli, hogy bocsánatot nyer. Már csak azért is lehetséges, mert a lánynak is hallania kellett volna róla, ezért tudhatja, hogy ő mennyire megváltozott.

Érzi, tudja, hogy már teljesen megszabadult az ősei hatása alól, sőt, a régi énjét saját maga is nevetségesnek tartja. Nem érdekelte őt sem már a családja, a címer, az előnév, sőt, még a tudásszint sem. Teljesen igaza volt, hogy mindenkinek kellett, hogy ősei legyenek. S az ős lehetett kicsi vagy nagy, főúr, vagy paraszt; csak az egyik tud bizonyítani, a másik nem. Érdemük lehetett a múltban, de érdeme ma csak a ma élőknek lehet. Most nem mindent, nem csillagokat ígér, hanem csak egy nevet: Vajda. Ki tudja, lehetnek a jelenben is csodák!

++XIV++

Ugyanazon az este a szokott időben a tudós bekopogott Zsóka szobájába, de a szabadot nem is várva, benyitott; nem voltak ők idegenek. A lányt a pamlagra borulva, könnyes szemekkel találta.

- Kicsikém! Te sírtál... Ki bántott tégedet?

Zsóka igyekezett mosolyt varázsolni az arcára, de biz az csak nagyon keservesre sikerült.

- Dehogy sírtam, Aranyos Bácsikám! Miért sírtam volna? Csak valami a szemembe eshetett, attól lett könnyes a szemem. De most már minden rendben van, már nem is fáj. Megkezdhetjük a hangversenyünket! Nézd, milyen kedvem van!

A zongorához termett, és egy pattogó, vidám dalt kezdett játszani, szép telt hangjával kísérve a játékát. Egész este arra törekedett, hogy még a szokottnál is vidámabbá tegye az estét. Az idős, tapasztalt ember azonban észrevette, hogy ez csak színészkedés; a szokatlanul kihangsúlyozott jókedv csak kitűnően sikerült színészi alakítás. Tudta, hogy ez az adottság a nőknél rendszeren feltalálható. Sajnálta, hogy Kicsikéjét valami bánthatja. Kérdezősködésével nem akarta zavarni, mert ha az, amire ő gondolt, csak füllentésre kényszeríti. Ismerte annyira az életet, hogy tudja, a nőknél az ilyen csak megszokás. Majd ő, de hamarosan rájön arra, mi az igazi oka. Az ő húgocskájának semmiféle okból nem szabad sírni, sem szomorkodni. Az utolsó éneknél a heverőn felfedezett egy esti lapot.

- Zsóká! Mára elég volt a zenéből. Nem is tartalak fel tovább. A fiatal test megkívánja a pihenést, az alvást. Sajnos, én még nem vagyok álmos. Ilyenkor szoktam egy darabig olvasni, az rendszeren álmosít, különösen az újságok, ha azt olvasom, egy-kettőre elalszom, sokszor még a villanyt sem tudom eloltani. Nini, te megvetted az esti lapot. Ideadnád nekem kölcsön?

Zsóka gyanakodva figyelte a bácsikáját, de annak arcáról semmi gyanúsat nem tudott leolvasni. Nyugodtan mondta tehát:

- Nagyon szívesen odaadom. Ma is, mint máskor, megvettem. Nagyjából már át is futottam. Tudod, hogy leginkább csak a vastagbetűket, a címeket nézem; legtöbb nem is érdekel. A mai lapban nem láttam semmi különöset. De ha érdekel, nagyon szívesen énekelek még; én sem vagyok álmos.

- Hogyne, hogy én legyen oka annak, hogy a kislányom, holnap, az előadás közben elaludjon. Csak pihenj le szépen! Pihend ki magad jól!

Alig ért a szobájába, már ő is gyorsan átfutott a címeken; nem olvasott, olyasmit keresett, ami egy fiatal lánynál okot adatott sírásra.

Ahogy a pamlagon a lapot megpillantotta, rögtön arra gondolt, hogy abban lehet olyan valami, ami kicsalta Zsóka szeméből a könnyeket, ami megmagyarázza a sírás okát. A harmadik oldalon egy nagyobb betűkkel szedett cím felkeltette a gyanúját.

„Egy fiatal, tudós egyetemi tanárunk súlyos balesete: Sajnálatos súlyos baleset érte az egyik fiatal tudósunkat, Vajda Mátét. Villamoson utazott a Keleti pályaudvar felé, hogy ott vonatra üljön, és Debrecenbe utazzon abból a célból, hogy az egyetemen előadásokat tartson. A vásárcsarnok előtt, nem tudni, hogy milyen okból, kiugrott a robogó villamosból. Valószínű, hogy valamelyik ismerőst pillanthatta meg, akivel beszélni szeretett volna. A peronon állók nem tudták megakadályozni szándékát, kiugrott, mégpedig olyan szerencsétlenül, hogy a jobb bokája kificamodott. A röntgen kimutatta, hogy csontrepedés is történt, így hetekig ágyban kell maradnia. Értesülésünk szerint már jól érzi magát. Örülünk, hogy nagyobb baja nem történt; halálra zúzhatta volna magát, sőt, könnyen a kerekek alá kerülhetett volna. Példa lehet ez mindnyájunknak: mozgó járműre való fel- és leugrás életveszélyes. A szerkesztőség a fiatal tudósnek mielőbbi gyógyulást kíván.”

Mikor ezt végigolvasta, vidáman felnevetett. Nagyon jól ismerte a fiatal kollégáját, gyakran találkoznak, beszélgetnek, sőt, néha egyes problémákról vitatkoznak is. Értelmes, nagy tudású fiatal tudós, és női szemmel nézve ideális férfialak; olyan, amilyen gyakran felkelti a fiatal nők figyelmét. Ő ugyan a kollégáját magának élő, elvonult, csendes embernek ismerte. Aki nem szaladgál a nők után, sem pedig társaságban nem jár. Ez a hír mindenképpen azt jelenti, hogy Zsóka valahonnan ismeri; sőt, a sírás azt jelzi, hogy több is lehet egyszerű ismeretségnél; ebben a korban még a szerelem sem kizárt. Ha van, Zsókanak nincs rossz ízlése; szorosabb kapcsolat ellen sem lehetne semmiféle kifogást tenni, mert rendes ember, és ahogy szokták mondani, jó parti.

Másnap ebéd közben, csak úgy, mintha véletlenül történne, megkérdezte:

- Kicsikém! Jártál-e tegnap a vásárcsarnokban?

- Igen, voltam ott; valami friss primőrárut szerettem volna vásárolni.

Aztán jóval később, mikor a pecsenye került sorra, megint megszólalt:

- Az újságból, amit este elvittem tőled, olvastam a fiatal kollégám súlyos villamos-balesetét. Nagyon sajnálom, mert igen rendes embernek ismerem. Te nem ismered véletlenül?

Zsóka nem is vette észre, hogy fülig pirult. Nyugodt hangon felelt:

- Honnan ismerném? Te tudod, hogy tanuló társaimon, sporttársaimon kívül senkit nem ismerek. A hírt én is olvastam, és, mint minden embertársamat szoktam sajnálni ilyen esetről, őt is nagyon sajnáltam. Egy akkora férfinak tudnia kellene, hogy a le- és felugrás életveszélyes.

- Sokszor gondolok arra, hogy néha valami társaságba kellene mennünk; az hozzátartozik egy fiatal lány életéhez. Ugyan ő sem szokott társaságba járni, de azért alkalmilag bemutatnálak neki. Én őt igen értékes embernek tartom.

- Talán hagyjuk addig a társaságba járást, amíg iskoláimat bevégezem! Én veled, a te társaságodban érzem legjobban magam.

++XV++

Eljött a nyár, befejeződött a tanév. Máté minden nyári szünidőt Balatonfüreden töltött. Ott bérelt két hónapra egy fizetővendégszobát, hogy nyugodt helye legyen, ahol a mulatozni vágyók sem zavarják. A szobában nem sokat tartózkodott. Kora reggel már úszóruhába öltözött, a szép fasorban sétálgatott, időnként a strandra ment. Úszkált egy keveset, néha a hajóállomáson nézelődött. Legszívesebben vitorlázott.

Volt egy kis legfeljebb kétszemélyesnek számító vitorlása; ha kedvező volt a széljárás, messze elkalandozott a vízen, néha félnapig is a vízen volt.

Egyik alkalommal egy nagy vitorlás húzott el mellette. A fedélzetén vagy tíz fürdőruhás fiatal, vegyesen fiúk és lányok, vidám dalolással kísérték játszadozásait, ami abból állt, hogy vagy ezt, vagy azt lökjék a vízbe, nagyokat nevettek azokon, hogyan igyekeznek visszakapaszkodni a fedélzetre.

Az egyikben az első pillanatban ráismert Zsókára, - bár elég távol suhantak el mellette, de azt a többi közül kiváló telt alt-hangját felismerné akár ezer közül is. Megkísérelte, hogy párhuzamosan haladjon velük, de sehogy sem sikerült a nagyobb hajó gyorsaságát elérni. A fiatalok látták a szándékát, átkiabáltak hozzá, biztatták, nagyokat nevettek a sikertelen erőlködésén, alaposan lemaradt.

Érezte, hogy az a lány Zsóka; de elméjében gyorsan átvillant az, hogy ő nem lehet főiskolás. Megfordult, hazafelé lavírozott. Otthon egész nap és este ezen elmélkedett.

A következő napjai nyomozással teltek el, a vidám fiatalokat szerette volna megtalálni. Fürdőruhásan járt be minden helyet, ahol lehettek. Végigment a sétányon, vagy a strandot kereste fel, a vízben úszkált, de siker nélkül. Betért a hajóállomásra, s ott a büfében egy korsó sört rendelt. Amíg azt szűrcsölte, az indulni készülő kirándulóhajót figyelte, melyre éppen akkor tódult a hajókázni szeretők nagy tömege. Pillanatok alatt sűrűn meg volt rakva a hajó fedélzete. A fejét csóválta: nem volna szabad egy hajóra ennyi utast felvenni. Azért mégsem gondolt arra, hogy baleset történhet. Amíg így nézegetett, az egyik bikinis lánykában Zsókára ismert, aki abban a pillanatban éppen, feléje nézett. A két szempár összevillant. A lány ajka körül futó mosolyt látott, de a lány aztán elfordult, és kitartóan mindig csak Tihany felé nézett; egyszer sem fordult meg. Közelébe ment, egészen a korlátig, hogy újra ellessesse a pillantását.

Aztán észrevette, hogy a fedélzetet ellepő tömeg, valamit láthatott a vízben, - mind a vízbe hullottak. Máté nem gondolkozott, majdnem abban a pillanatba fejest ugrott a vízbe. Nem tévesztette el az irányt, a víz alatt pár csapással elérte Zsókát. A lány az első pillanatban erősen belekapaszkodott, de nem tudtak a víz színére feljutni. Ekkor érezte, hogy a lány erőteljes mozdulatot tesz, és elengedi a kezét. Hogy el ne veszítse, utána kapott, markába szorította a haját, sikerült neki a lány is maga után húzva, a korláthoz jutni; ahol a mentő karjai hamar kiemelték. Ő a vízben maradt, hogy a kétségbeesettek közül, amennyit lehet, még kimentsen; sikerült neki még nyolcat a parthoz vonszolni. Nehéz munka volt, mert az úszni nem tudók görcsösen kapaszkodtak azokba, akik tudtak úszni, ezért még közülük is többen a vízbe vesztek.

Hozzá hasonlók - akik igyekeztek menteni - többen is voltak, így az utasok nagyobb hányadát mégis sikerült megmenteni.

Máté is teljesen kimerült a mentésnél; kikapaszkodott a partra. A hirtelen összecsdüldt tömeg megéljenezte a segítőket. Egy odatévedt újságíró gyorsan fényképezte Mátét. Beszélgetést is akart vele kezdeni, de félrelökte a riportert, aki kérdezte, hogy hol van az a lány, akit először sikerült neki kimenteni, de azt senki sem tudta; csak annyit tudott ő is megállapítani, hogy legtöbbit a kimentettek közül a mentők a közeli szívkórházba vitték. Rohant a kórházba, és izgatottan érdeklődött, hogy hol van az általa megmentett Kutasi Zsuzsanna? Az ismerős főorvos sajnálattal közölte vele, hogy olyan nevű lány nincs a behozottak között.

Bánatosan távozott. Csak sokkal később jött rá arra, hogy ő hibát követett el, mert más néven kereste a lányt. Rohant vissza. A főorvos még nevetett is a tévedésén. Közölte, hogy Nyíró Zsófia valóban volt itt; a bajnoknő még csak az eszméletét sem veszítette el, csak pár liter vizet ivott; azt is csak azért, mert valaki a lábába kapaszkodott, és hiába kitűnő úszó, mégis odaveszhetett volna, ha a megmentője nem szabadítja őt ki. Távozáskor megkérte az orvost, hogy ha visszajönne a megmentő, nevében ő nevezze ki hálás köszönetét.

Másnap reggeli lapok beszámoltak a súlyos és a Balatonon nem szokásos hajó-szerencsétlenségről; különösen a fiatal tudós egyetemi tanár hősie és sikeres küzdelméről a vízbe esettek megmentéséről. Neki köszönheti az életét a közismert bajnoknő, Nyíró Zsóka is. Nagy veszteség lett volna, ha most a közelgő olimpiai játékok előtt elveszítettük volna a sportolónkat, aki ott legalább három aranyérem megszerzésére számíthat. A sportolók közül többen felkeresték a szerkesztőséget, hogy nyilvánosan a lap alján is kifejezzék a sport-szerető társadalom hálás köszönetét.

Máté otthon majdnem a falba verte a fejét, mivel a neveket felcserélte; hiába, ő még mindig csak az ő falusi Zsókját keresi, pedig ez volt a legjobb alkalom, hogy végre beszélgethetett volna vele.

Másnap, korán reggel a postás kopogott be hozzá; egy kis levélkét kézbesített. Meglepte ez őt, mert senkivel sem levelezett, így nem is várt sehonnan.

Kezébe vette, nézegette; látta, hogy szép gyöngybetűkkel címezték meg, és az is, hogy jellegzetes női írás; a boríték közepén valamilyen nagyobb betűkkel a szokottnál az ő neve: Vajda Máté egyetemi tanár úrnak. Ki írhatta? Nincs itt neki semmiféle női ismeretsége, és azt is megállapította, hogy helyben adták postára. Feltörte a borítékot és olvasni kezdte:

„A reggeli lapokban olvastam, hogy maga volt a megmentőm. Hálátlan voltam, hogy már este nem köszöntem meg; de, sajnos, nem tudtam akkor a címét. Bár személyesen nem ismerem, de úgy is felkerestem volna a lakásán; még a társdalom is felmentett volna azért, hogy legénylakásra járok: a megmentettnek joga van felkeresni a megmentőjét. Ma már nem tehetem, mert maga még ilyen korán a tegnapi fáradozásait piheni ki, ilyenkor még alszik; értesültem, hogy milyen hősiesen viselkedett. Sajnos, nekem a korai gyorsaság a fővárosba kellett utaznom. Igyekezni fogok arra, hogy egyszer valamikor a lakásán felkeressem a hálám kifejezése céljából. Én az ígéretemet meg szoktam tartani. Addig is gondoljon sokszor rám; ígérem, hogy én is sokszor fogok a megmentőmre gondolni. Kérem, hogy gondolatában se a Zsófi nevet használja; én magának mostantól fogva Zsóka leszek, ugyanis a barátaim így becéznek. Üdvözlöm, és sokszor fogok magára gondolni, a viszontlátásig: Zsóka.”

Azt hirdetik mostanában, hogy a csodák kora rég elmúlt, hogy ma nem történnek csodák, hogy ma is vannak, sőt, lesznek is, az Máté előtt biztosnak látszott.

Hiába volt előtte a gyönyörű írás, amihez nem érthet egy tanulatlan lány, hiába alakult át rövid idő alatt művelt nővé, lett többszörös bajnok: nem töri a fejét azon, hogyan volt ez lehetséges, de szerinte most már tény, hogy ez Zsóka, az ő Zsókája. Csodálatosan boldognak érezte magát azért, hogy ő menthette ki a vízből.

Ez a levél is az ő igazsága mellett bizonyít. Hiába írta azt, hogy „bár személyesen nem ismerem”, a levél többi része bizonyíték, az ő szavai: „egyszer, valamikor” felkeresem a lakásán; ugyanígy mondta az erdőben is.

Vagy a másik: „én az ígéretemet meg szoktam tartani...” az csak ráadás, hogy neki már többé nem Zsófi, hanem Zsóka akar lenni.

Abban is biztos volt, hogy az „egyszer, valamikor” csak akkor következik be, ha már ő neki adta a „nevét,” hiszen ez az ő legfőbb vágya is.

Ez a levél fél bocsánatot jelent, igyekezni fog a másik felét is le-törleszteni.

++XVI++

Zsóka már a hajóra szállás pillanatában észrevette Mátét, de még mindig nem tudta feledni azt az erdei jelenetet; a túlsó korláthoz ment, és neki háttal mindig Tihany felé nézett. Tudta már ő is, hogy hiába küzd az érzései ellen, hiába akarja magának bebeszélni, hogy gyűlöli, mert annak éppen az ellenkezője a valóság, hogy szereti, de még sokkal jobban szereti most, mint akkor, amikor gyerekként belehabarodott.

Azóta is mindig figyel; kileste az életmódját, szokásait; olvassa az írásait, valamennyi nyomtatásban megjelent művet megvásárolt, már egy egész halmot gyűjtött össze. Látja az utcán; azt is megfigyelte, hogy az elmúlt évek alatt sohasem látta nővel. Mindez előtte azt bizonyította, hogy őt szereti; de az a túske még mindig arra kényszerítette, hogy még kínoznia kell egy jó ideig; annál édesebb lesz, mikor megbocsáthat neki. Legjobban az tetszett neki, hogy a férfi - bár minden azt bizonyítja, hogy ráismert, sehogy sem tudja megmagyarázni magának, hogy az ő kis falusi libájából hogyan lehetett főiskolás. Nem rettent meg, mikor a hajó felfordult, hiszen úszásból is mindig helyezéseket ért el, könnyen kiúszik a partra; csak akkor érezte, hogy baj is lehet, amikor egy fuldokló a tó fenekére húzta. Ott is az villant az eszébe, hogy nincs baj, ki fogja menteni Máté; egy pillanat múlva már érezte is, hogy megragadja.

Arra gondolt, hogy ha nem tud szabadulni a belé kapaszkodótól, legalább együtt hálnak meg. Sajnos, közben meglehetősen sok vizet ivott. Egy erőteljes mozdulat kiszabadította a lábát. Mikor a férfi a parthoz húzta a hajánál fogva, már félig eszméletlen volt. Csak gondolatban fejezte ki háláját.

A mentők a kórházba vitték; hamarosan megszabadították a lenyelt víztől. A műtőben volt, mikor Máté érdeklődött utána. Elnevette magát, amikor Kutasi Zsuzsannát kereste.

Arra gondolt, hogy felfedi a kilétét, és köszönetet mond, de újra felébredt benne a dac; szenvedjen még egy keveset!

Hagyta, hogy távozzon; a főorvost kérte, hogy az a férfi újra keresné, nevében mondjon neki köszönetet.

Most már ő is elhatározta, hogy már nem kínozza sokig, hanem valóra váltja az ígéretét az „egyszer, valamikort”. Meg fog neki bocsátani. De a játékos, csintalan kedve azt súgta, hogy ennek is bizonyos formát ad, be fogja váltani az ígéretét, lakásán keresi fel, mint ahogy ígérte, megnézni a családfát, és a címet. Természetesen akkor már, mint menyasszonya.

++XVII++

Máté is visszatért Balatonról a fővárosba. Most már, ha tudja, hogy hol lakik a lány, felkereste volna még a társadalmi formák mellőzésével is. Némi jogot érzett arra, mint életmentő. Mindent elképzelt, de arra igazán nem gondolt, hogy a keresett éppen az egyik nemrég' nyugdíjba ment öreg agglegény kartársánál lakhat.

Néhány nap múlva este, átfutotta az újságot. Szemébe ötlött egy hír:

„Augusztus hó húsztól huszonnyolcig fővárosunkban lesz megtartva az úszó világ bajnokság. A döntők huszonnyolcadikán délután három órakor kezdődnek az Úszócsarnokban. „Augusztus hó húsztól huszonnyolcig fővárosunkban lesz megtartva az úszó világ bajnokság. A döntők huszonnyolcadikán délután három órakor kezdődnek az Úszócsarnokban. Reméljük, hogy fiaink, lányaink több aranyérmet szereznek. Különösen Nyíró Zsófiában bízhatunk.”

Kezdte érdekelni a sport; ott valóban közelébe juthat. Sajnos, ezen a versenyen nem lehet jelen, mert akkor egy nemzetközi tanácskozáson kell megjelennie. Mindegy, ezután minden sporthírt el fog olvasni. Tovább böngészett; talált is valami érdekeset.

„A női és a férfi tornász-csoportunk a Ferihegyi-repülőtérrel ma reggel indult Párizsba a tornász világbajnokságra; már meg is érkeztek oda. Bizonyos, hogy Nyíró Zsófia néhány aranyéremmel tér vissza, de még több versenyzőnk számíthat előkelő helyezésre.”

Máté gondolkozott, hogy juthatna Párizsba; eddig nem járt ott.

Belátta, hogy ez most lehetetlen, mert már kivett két hét szabadságot és akkor neki Zürichben kell lennie ott egy nemzetközi értekezleten előadásokat tart. Szabadságot azért vett ki, hogy felhasználja az alkalmat arra, hogy bejárja a szép alpesi tájakat.

Tervét megvalósította, mert mikor nem kellett értekezleten lennie, terv szerint más és más tájakat keresett fel.

Egy alkalommal a Zürichi-tó mellett álldogált, mikor egy kiránduló hajó suhant végig előtte; a fedélzeten egy fiatalokból álló társaság vidám magyar dalokat énekelt, majd az egyik iskolatársukat a magasba emelve éljenezték. A nő Zsóka volt; vidáman dalolt ő is, és határozottan úgy látta, hogy feléje mosolyog és integet. Egy parton álló öregúrnál érdeklődött, hogy kik ezek?

Az udvariasan közölte vele, hogy nagy sportbarát, tudja, hogy kik azok; Párizsból hazatérő magyar tornászok. A lány, akit a társai a magasba emeltek, Nyíró Zsófia, aki kétféle szeren is aranyérmet szerzett. Az összetettben is csak két század ponttal tudta megelőzni az orosz bajnoknő. De ő biztos benne, hogy jövő tavaszon, mikor Budapesten lesz május végén a következő világbajnokság, ez a kis magyar leány messzire maga mögött hagyja a mostani győztest. A többi társa közül is több volt helyezett.

Máté köszönetet mondott a bőbeszédű öregúrnak, sietett, hogy valahol felkutassa a magyarokat.

Máté elkövette azt a hibát, hogy a szállodákban kezdte, és csak a végén ért ki a pályaudvarra, ahonnan éppen akkor indult a gyorsvonat. Az egyik ablakból egy női kar integetett felé; nem láthatta az arcát, mert négyen is szorongtak egymás mellett. Ez Zsóka lehetett. Egy vasutas közölte érdeklődésére, hogy a gyorsvonat Budapest felé halad, és a magyar tornászcsapat is ott van.

Zsóka boldogan ugrott Bácsikája nyakába, amikor a versenyről hazatért, aki örömmel és büszkén gratulált az elért sikereihez; vidáman töltötték a napot.

- Aranyos, drága, egyetlen, nagyon-szeretett Öregecském! Nagyon boldog vagyok!

- Azért csak meg ne egyél! Tudom, érzem, hogy nagyon szeretsz, és az nekem nagy örömet ad. De a felsorolt címekre nagyon ügyelj! Sajnos, én már nem vehetek feleségül, mert azt csak a fiatalokat illetik meg, közülük is csak egyet! Abban biztos vagyok, hogy - bár nekem mondtad, - de a valóságban másnak szántad!

- Ne gyanúsíts, Apókám!

- Ugye, mondtam? Ez igazán csak a férjeket illeti meg.

- Haragszom, ha azt hiszed!

- Nem csak hiszem, hanem tudom is, hogy szerelmes vagy, de legalább is rövidesen szerelmes leszel. Azt azonban kikötöm, hogy a férjednek ide kell költöznie, mert csak félig adlak oda...

- Most már dühös vagyok, a gyanúsítás miatt. Mérgemben megyek a konyhába, és olyan adag fatányérost csinállok, hogy még te sem tudsz azzal megküzdeni, de én olyan éhes vagyok, hogy bizonyára veled szemben is megszerzem a fatányéros-faló bajnoki címet.

- Látod, ez okos gondolat. Egyben azt is bizonyítja, hogy még csak félig vagy szerelmes, mert azok nem tudnak okosan gondolkozni.

- Óh, a fél igent már túlléptem, meglásd, még azon a téren is győzni fogok. - Nevetett és kiszaladt a konyhába.

Aztán olyan fatányérost készített, hogy a vendéglői szakáccsal szemben is helyezést ért volna el. Valós, hogy ígéretét teljesítse, hatalmas adaggal küzdött meg, sikerrel. Vidáman beszélgettek a finom falatok eltüntetése közben. Zsóka beszámolt a párizsi útjukról, a versenyről. Az öreg az ebéd végén megkérdezte:

- Valamilyik közös ismerősünket nem láttad ott?

- Inkább csak sportembereket, de azokat is nem nagyon ismered. De igaz, mégis láttam messziről, véletlenül azt a fiatal tudóst, tudod, azt, aki majdnem kitörte a nyakát.

- Beszélte is vele?
- Nem lehetett; mi a hajón daloltuk, ő a parton álldogált olyan bús képpel, mint ha a kakas kikapta volna kezéből a mézes-kenyeret...
- De legalább integettetek neki, szegény olyan árva lehetett.
- Persze, hogy integettem, látta is.
- Észrevettem, hogy elszólta magát, és azért mélyen elpirult.
- Nagy ravasz vagy te, Bácsikám! Be akarsz ugratni.
- Azért bosszú állok. Ma este nem lesz zene...

Pontosan az következett, ami ilyenkor szokott a fiataloknál, a zene hallgatását eltiltotta ugyan, de az éneket nem. Egész nap vagy dalolt, vagy hangosan énekelt. Az öreg mosolyogva szemlélte, örült a hűgocskája boldogságának, mert annak öröme kétszeresen az övé is.

++XIX++

Máté búsan hagyta el a pályaudvart; megint kicsúszott kezéből egy jó alkalom. Tudta, hogy a tornászcsapatnak terv szerint kell haladnia, tehát Zsóka távozása most nem tervszerű megszökés ellene. Ezt az is bizonyítja, hogy integetett a hajóról, a svájci öregurat nem ismerheti, más rajta kívül nem volt a parton, ezért az csak neki szólhatott. Az értekezletnek már vége volt, azt tehet, amit akar. Nem érdekelték már Svájc szépségei, összecsomagolt, és ő is hazautazott. Otthon minden a megszokott módon haladt. Leste az alkalmat és időt, hogy a lánnyal találkozhasson, de nem sikerült. A sportversenyek ideje lejárt, hiába leste a lapokat, nem sikerült semmit elérnie. A címét sem tudta megszerezni. Közbeszólt az is, hogy meghívást kapott Amerikából, hogy az ottani egyetemeken tartson előadás-sorozatokat. Ezt nem mulaszthatta el, már csak a jövő szempontjából sem. Három hónapig járta az USA városait, egy nagy előadás-sorozatot hajtott végre; már tavaszodott, mikor végre haza jöhetett.

Hazatérése után idejét lekötötték az egyetemenél végzett munkái, esténként az újságokat nézegette, de azokak is inkább a sportrovatát. Végre, felfedezett egy jó hírt: május tizenkilencedikén kezdődik a tornász-világbajnokság a Sportcsarnokban. A döntőket huszonkilencedikén délután kezdik.

Majdnem felugrott örömében, hogy végre, megjött a várt alkalom. Aztán majdnem elkáromkodta magát, pedig nem volt szokása; ugyanabban az időben neki a bécsi egyetemen kell előadásokat tartani. Megnyugodott, mert ahogy végiggondolta, látta, hogy huszonötödikén a délutáni gyorsal vissza tud térni, és a döntők egy részét még láthatja is.

Minden az elgondolása szerint történt. Délelőtt megtartotta az utolsó előadását, aztán rohant a vasúthoz. Szerinte olyan lassan még sohasem haladt a vonat, mint ekkor.

Végre mégis megérkezett a Délibe. Mit bánta ő, hogy reggel óta nem evett, autóba vágta magát, sietett, nehogy lekésse a döntőket. Akkor ért az ajtóhoz, amikor a hangos hirdető éppen azt harsogta:

- Gerendán első Nyíró Zsófia, Magyarország, - tehát még időben ideérkezett. Igyekezett, hogy a továbbiakra olyan helyre találjon, ahonnan mindent láthat. Ez nem volt könnyű, mert zsúfolva volt a lelátó. Nagy nehezen mégis előre küzdte magát, és a felemás-korlát közelében az egyik hallgatója felismerte, és udvariasan ülőhelyet biztosított a tanárának, átadta a helyét. Éppen akkor hangzott fel az újabb bemondás:

- Következik a felemás-korlát döntője.

Egymás után jöttek sorra a döntőbejutottak; az NDK, az NSZK, az olasz, a lengyel, a szovjet versenyzői. Csodaszép gyakorlatokat hajtottak végre az igazán feltűnően csinos-testű fiatal tornásznők, de Mátét mindaz nem nagyon érdekelte; elismerte, hogy azok is remekelnek, de ő másra várt; végre az is elkövetkezett, felhangzott a hangszóróból: - Következik Nyíró Zsófia, Magyarország. - Máté most volt életében igazán boldog. Az ő kis Zsókája következik. Alig néhány méterre volt a tornaszertől, így közelről figyelhetette.

A lányka könnyedén a szeren termett, és a megelőzőket jóval meghaladó csodálatos mutatványokat mutatott be egymás után; a közönség a szebbeket tapssal jutalmazta. Már a vége következett. Már az előkészítő lendületek mutatták, hogy Zsóka valami új, merész leugrásra készül, mikor véletlenül a közelből rácsodálkozó rajongó szemeibe nézett. A legnagyobb lendület közben kicsúszott kezéből a korlát fája, és óriási íven, legalább nyolc métert úszva a levegőben, a padlóra zuhant.

Egy fájdalmas sikoly után elcsendesedett. Pillanatok alatt ott termettek a mentők, akik ilyen alkalomkor mindig jelen vannak, hordágyra emelték, s elsiettek vele. Máté kétségbeesve sietett, hogy közelében lehessen.

Mikor ez nem sikerült, a kijárat felé igyekezett, és percek teltek el, míg a kijáratig juthatott. Akkor újra felhangzott a hangszóróból: „Közöljük a közönséggel, hogy bajnoknőnket nem érte helyrehozhatatlan baj; a bal lába szenvedett törést, így reméljük, hogy újra hírnevet szerez hazánknek a következő versenyeken...”

Egyben kihirdetjük a zsűri döntését; az a bemutatott gyakorlatokat sokkal jobbnak ítélte, mint az őt megelőzőkét, úgy vette, mintha a leugrás is sikerült volna, így kilencegész-nyolctizeddel értékelte a mutatványát. Így felemás korláton első: Nyíró Zsófia, Magyarország!”

Máté végre kijutott az utcára. Az ott posztoló rendőrtől megtudta, hogy a mentők Zsófiát a Sportkórházba vitték. Autóba ült, hogy oda-siethessen. Útközben észrevett egy virágüzletet. Valamennyi szegfűt és rózsát megvásárolta, valósággal kifosztotta a boltot. Megállította a kocsit egy ékszerüzlet előtt is; ott megrendelés tett.

Elért a kórházba, a portás nem engedte be; ma nincs látogatási nap, azzal utasította el. Megkérte, hogy telefonon szóljon fel a vezető orvos-tanárhoz, hogy Vajda Máté szeretne bejutni. Az szólt a portásnak, hogy engedje be... Kettőzve vette a lépcsőket, az orvos már várta.

- Mit keresel te a kórházban. Csak nem ficamodott ki megint a lábad? Mondtam neked akkor is, hogy ne ugrálj!

- Hiszen ha csak én ugráltam volna, ha nekem volna bajom, az nem volna olyan nagy baj. Mondd, hogy van Nyíró Zsófia? Nekem azt mondták, hogy ide hozták.

- Csakugyan ide hozták. Megnyugtatlak, hogy semmi komoly baja nem történt, csak a bal lábszárcsontja tört el; azt csinosan gipszbe raktuk. Már mosolyog is. Határozottan bájos teremtség, ha fiatalabb volnék, s nőtlen lennék, udvarolnék neki. Idő volna bőven, mert hat hétig az én vendégem lesz.

- Te tréfára veszed ezt, sőt, azt mondod, hogy semmi komoly baj nem történt!

- Ez csak olyan orvosi szólás-mondás; mindennapi eset, hogy egy súlyos operáció után azt mondjuk, hogy ez igazán szép eset volt. De most csakugyan azt kellett mondanom, hogy semmi komoly baj nem történt, mert én is ott voltam a döntőn, a mentőkocsival jöttem vele ide. Láttam az ívet, melyet leírt a levegőben; az ilyen rendszerint koponya-alapi töréssel szokott végződni. Rokona vagy a betegemnek, vagy még annál is több?

- Nem vagyok a rokona, hogy „több” szeretnék lenni, az biztos.

- Magyarul ezt úgy mondják, hogy szerelmes vagy bele; irigyellek.

- Bár irigyelhetnél. De ő erről semmit sem tud.

- Semmi baj. Ez biztosan sikerülni fog: fiatal vagy, talpig férfi, tekintélyed, jövedelmed ellen sem lehet kifogás. Csak el kell nyerni az ő hozzájárulását is. Hat hét hamar elmúlik, akkor kezd meg a harcot; és hiszem, hogy az sikerre vezet.

- Most csak arra kérlek, hogy pár pillanatra vezess be hozzá!

- Mondtam már, hogy hat hét múlva... Nagyon megkért, hogy addig a bácsikáján kívül senkit se engedjek a szobájába; megígértem, nem lehetek szószegő. Meg is értem a kívánságát; az egész ország szereti a bajnoknőjét; sohasem tudna pihenni a látogatóktól. Nézz csak ki. A szobája előtt mind újságíró, riporter, hazaiak és külföldiek. Mind be szeretne jutni, hogy szót válthasson vele.

- Ebben sajnós, igazat kell neked adnom; így csak arra kérlek, hogy ezt a pár szál virágot add be neki; nem szükség mondani, hogy ki küldi. S ha megengeded, minden nap hozok egy pár szálát, hogy mindig friss legyen.

- Ez neked csak pár szál virág? Nem hiszem, hogy Budapesten maradt-e egy szál is a rózsából. Később személyesen adom be, most nem lehet, mert a riporter had agresszív, még elsodornának.

- Köszönöm a szívességedet.

Fájó szível távozott a kórházból. Most ő is olyan orvosi formán gondolkozott, hogy milyen szerencse, hogy csak a lába tört el. Azután is mindennap pontosan megjelent; a portás, mint a főnöke barátját szó nélkül beengedte, de a Zsóka szobájába bejutni ezután sem tudott.

A virág sohasem maradt el, valóban, ahogy az orvos mondta, kifosztotta a virágüzleteket. Az idős tudós külön kapott egy kulcsot, ő azzal akármikor bejuthatott a betegéhez. Mosolygott, amikor azt a tengersok virágot látta. Évődve érdeklődött mindig, hogy ki lehet annak a küldője?

Zsóka ravasz mosollyal felelte:

- Fogalmam sincs, Bácsikám. Úgy látom, hogy annak a fejében van valami baj. De csak küldje; határozottan kellemesebben telik az idő itt a sok szép virág között.

- Nem is sejted, hogy egy férfi miért szokott a lánynak virágot adni? Hogy mit akar kifejezni?

- Sejttem, de elégedjék meg egyelőre azzal, hogy nem dobom ki, mert szeretem.

- Ne mosolyogj!

- Nem azt mondtam, hogy őt, hanem a virágait. Egyelőre talpra akarok állni.

- Sehogy sem engeded meg, csak egy pillanatra sem, hogy benézzem? Láthatod, hogy aggódik érted. Csakugyan nem ismered?

- Őt Nyíró Zsófiának még senki be nem mutatta, szokásaink szerint tehát ismeretségnek nem számítjuk, hogy a Balaton mélyén egyszer a sors a közelébe sodort. Ne hidd, hogy udvariatlan voltam; levélben megköszöntem, hogy megmentésemre sietett; sőt, ígéretet tettem arra is, hogy „egyszer, valamikor” személyesen is köszönetet fogok neki mondani, még a helyet is jeleztem. Elégedjék meg ezzel. Tanuljon meg várni...

++XX++

Több mint három hét telt el így; Máté minden nap megjelent, de nem jutott be; az orvos kitartott az adott szava mellett. A friss virág sosem maradt el. Barátja mindig részletesen beszámolt a gyógyulásról. Örült annak, hogy ezek az értesülések mindig kedvezőek voltak. Az állapota kitűnőnek volt mondható, ha nem volna a lábán a nagy gipszpakolás, már táncolni is tudna. Azt is közölte a barátja, hogy akkor, mikor a virágokkal belép, mert mindig személyesen viszi be, olyan ravaszul mosolyog, legfeljebb olyan megjegyzéseket mond:

- Látja, Doktor bácsi! Fogalmam sincs, hogy kitől kapom, legfeljebb nagy számár lehet, rám költi az egész vagyont!

Egy alkalommal, amint éppen a szokott látogatásra indult az ajtóig, mert tovább nem juthatott, utolérte idős kollégáját.

- Kedves bátyám, merre igyekszel?

- Csak ide, a kórházba.

- Úgy tudtam, hogy nincsenek hozzád tartozóid. Valamelyik ismerősöd fekszik ott betegen?

- A szegény húgocskámat látogatom, majdnem az egész napomat mellette töltöm. Szegénykémnek hetekig kell feküdnie a külön-szobában. Halálra unja magát; én szórakoztatom, hordom neki a nagyvilág híreit. Különben már egész jól érzi magát, nemsokára ki is szabadul. És te hová viszed azokat a szép virágokat? Biztos, hogy egy kislány már szívdobogással várja...

- Eltaláltad, valóban egy kislánynak viszem, az is itt fekszik a kórházban; szegénykének a lába törött el.

Mátét csak az lepte meg, hogy idős kollégája néha olyan rejtélyesen mosolyog. Így értek a kórházhoz, s mentek fel az emeletre, ott végig a hosszú folyosón. Az öreg megállt a Zsóka szobája előtt.

- Szervusz! Én csak idáig jövök. Itt fekszik az én húgocskám. Ne haragudj, hogy miattam csak lassan jöhettél. Engem türelmetlenül vár a kislány.

- Bátyám! Ó, én számár! Hogy én erre sosem gondoltam!

- Nos, mi az? Min lepődtél meg? Azon, hogy nekem is lehet húgocskám?

- Zsóka a te húgod? Hiszen én is minden nap hozzá igyekszem. Hiába, soha sem tudok bejutni; tudom azt is, hogy a bácsikáján kívül senkit sem fogad.

- Igen, úgy van! Elárulom, hogy sejti, hogy kitől jön az a rengeteg virág, meggondolatlan pazarlónak tartja azt, miközben boldogan mosolyog, mikor megérkezik; ugyanis majdnem mindig ott vagyok, mikor az orvos behozza.

- Bátyám! Megvárlak a szemközti presszóban; nagyon szeretnék veled beszélni.

- Estig itt ülök, de este keressél fel a lakásomon!

- Föltétlenül ott leszek. De most könyörülj meg rajtam! Csak egy percre vigyél be hozzám!

- Ahogy én ismerem Zsókát, még rám is megharagszik, kikerget veled együtt. Nos, nem bánom, jöjj szorosan a hátam mögött!

Az öreg tudós előhalászta a kulcsot a zsebéből, s kényelmes lassúsággal kinyitotta, - neki volt külön kulcsa, hogy bármikor bejuthasson hozzá, - aztán beléptek.

- Aranyos Bácsikám! Nézd ezt az óriás szegfűt tegnap küldte valaki; olyan csodás! Egy vagyonna kerülhetett.

- Mondom mindig neked, valami titkos imádód lehet, aki úgy elhalmoz virággal, hogy a végén be sem férek a virágaidtól... még mindig nem tudod, hogy ki az a lovag?

- Dehogy lovag, inkább nagy számár, hogy így pazarol. Mit bánom én, örülök neki, de egyelőre csak a virágait ismerem, csak azokat szerethetem...

- És aztán később, ha megismered?

- Mit törődöm azzal, hogy mit hoz a jövő, minden lehet...

Belépésük után Máté ügyesen az ágy másik oldalára állt, nem volt nehéz, mert Zsóka magához ölelte Bácsikáját, ez időt adott arra, hogy odalépjen, és letérdeljen az ágy mellé.

Zsóka csak nemsokára vette észre.

Erősen elpirult, és haragosan förmedt rá:

- Hogy került maga ide? Bácsikám! Ebben te vagy a ludas! Ezért, ha hazajutok is, szünetel az esténként szokott koncert. Azonnal menjen ki!

Bácskája próbálta békítgetni:

- Zsóka! Ne légy kegyetlen! Ő az életedet mentette meg...

- Tudom, megköszöntem levélben; de, mint látom, még mindig megbízhatatlan... Értelmesen megírtam, hogy „személyesen is meg fogom köszönni egyszer, valamikor” a lakásán. De nem itt, fekvé az ágyon.

- Zsóka! Bocsáss meg nekem!

- Erről is lehet beszélni, de nem most, nem itt... Azt már bebizonyította, hogy mindent, mindent, de még hol van az egy, amit kértem?

- Hiszen éppen azt akarom...

- Nincs alku, mindenképpen úgy kell lennie, ahogy én mondtam, vagyis csak írtam: én mindig betartom a szavam! Azonnal távozzék!

- Én magának csak engedelmeskedni tudok, de kivételesen fogadja el tőlem ezt a kis csomagot is, ráadásul a virágokhoz...

- Jó, kivételesen, de azonnal megy... Várjon! Mi az ott, az arcán?

- Egy örök emlék a világ legaranyosabb kislányától, aki megtanított engem arra, hogy kell emberré válni!

- De hiszen ez sebhely! Én kérek bocsánatot annak a kislánynak a nevében, aki azt okozta. Ha most szót fogad, és megy, „akkor” erről is beszélünk, esetleg „sokszor” is...

Máté távozott, de most mégis bizonyosságot nyert arról, hogy a lány szereti, csak még egy szóra vár.

Mosolygott, mikor a kapun kilépett: már eddig megbizonyosodott arról, hogy azt az egyet is teljesítette.

Teljes nyugalommal töltötte a hátralévő napokat, mert a mai nap is azt bizonyította, hogy ez az erősakarátú kislány mindent úgy rendez el, ahogy a legjobb.

++XXI++

Vidáman köszöntött be Máté a nyugdíjas kollégája ajtaján. Először is hálásan megköszönte, hogy besegítette Zsókához. Elismerte, hogy ő ennél nagyobb veszedelemre számított. Egy üveg badacsonyi mellett kényelmesen elhelyezkedve kezdték a beszélgetést.

- Mielőtt én mindet elmondanék, számolj be röviden arról, hogy mi történt utána, hogy engem sikeresen kidobott. Én úgy gondoltam, hogy összeszidott, sőt, talán a füledet is megcibálta. Volt alkalmam megismerni a keze-járását.

- Pontosan az ellenkezője történt. Látszik, hogy nem ismered még a nőket.

Először is a kis csomagocskát bontotta fel. Mikor az abban lévő darabokat megpillantotta, felragyogott a szeme, és alaposan tanulmányozta. Úgy látszik, valamit felfedezhetett, mert odarántott magához, és úgy összecsókol, hogy egy ideig fiatalnak képzeltem magam, de aztán az jutott eszembe, hogy én kaptam, de az másnak volt szánva, én gondolom is, hogy kinek.

Most meg Máté ugrott fel, és jól megölelgette kollégáját; hiába szabadkozott.

- Hagyjatok engem békében. Félig-meddig észrevettem ennek az okát, őt is hiába vallattam, hogy mi van abban a csomagban, de nem mutatta meg. Csak azt mondta, hogy azt az egyet teljesítetted, amit ő kért tőled.

Fogalmam sincs, mi lehetett.

Hogy nem ékszer, onnan gondolom, hogy nem szereti az ékszereket; vettem volna neki én is mindenfélét, de nem engedte. Azt mondta, hogy ez a büntetésem azért, hogy bevittelek téged, így én is csak akkor tudhatom meg, hogy mi az, amikor neked szóval köszöni meg az életmentést.

Kezdjük azokkal a beszámolódat, hogy te honnan ismered Zsókát.

- Bátyám! Te azt nem tudod? Zsóka semmit sem mondott el neked?

- Nem mondott, de én nem is kérdeztem tőle semmit. Valószínű, hogy nem mondott volna semmit, vagy asszonyi szokás szerint egy kis füllentéssel tért volna ki a kérdezősködés elől. Én azt gondoltam, hogy szerelem okozhatta, hogy hozzám menekült.

- Én Nyíró Zsófiát nem ismertem, én Kutasit kerestem mindig.

- Hopp! Helyben vagyunk! Már mindent tökéletesen értek: te az a hetyke kis intéző voltál...

- Nem ismertél rám? Nem tudtad?

- A valóság az, hogy ott nyaralásomkor senki sem érdekelt Zsókán kívül. Mindent értek, csak a részletek érdekelnek. Fogj hozzá az elbeszéléséhez.

Közben iszogatunk, gondolom, hogy a meséd néha meg is kívánja; az a történet érdekes lehetett?

Máté elmondott mindent töredezten, a legapróbb részletet sem hagyta ki. A végén így fejezte be:

- Mikor hozzád szaladt, éreztem, hogy bolondul szerettem én is. Amit ember megtehet, én is megtettem, kutattam utána, hogy bocsánatát megszerezzem; semmi sem sikerült, úgy eltűnt.

Mikor ide az egyetemre került, rátaláltam, de nem hittem még a szememnek sem; más volt a neve, más volt a műveltsége, más volt a ruhája, egy drága ruhákba öltözött divathölgy.

Lehetetlennek találtam, hogy a kettő ugyanaz lehet.

Még ma sem értek mindent.

- Várj! Kiegészítem az elbeszéléseidet.

Mikor én ott nyaraltam, két hónapig együtt voltunk; a grófnő őt kérte fel, hogy engem kiszolgáljon. Megszerettem, ő is megkedvelt. Nekem bevallotta, hogy ő, mivel nem tudták taníttatni, egy rokonától kapott gimnáziumi könyveket, és a képző teljes anyagát bemagolta. Sétáink alatt észrevétlenül vizsgáztattam; megállapítottam, hogy sokkal többet tud, mint a jelesen érettek.

Gondolom, hogy az erdei jeleneteknél legalább is annyit tudott, mint te. Mielőtt hazajöttem, hívtam, hogy jöjjön velem, örökbe fogadom, legyen a lányom. Sírt, de maradt. Rögtön gondoltam, hogy szerelem lehet a dologban.

Megadtam neki a címemet, hogy ha gondolja, jöjjön, és ő jött.

Kérdés nélkül is tudtam, hogy csalódott.

- De Bátyám! Ő úgy szólít téged, hogy Bácsikám, pedig ha...

- Azt el sem tudod képzelni. Várj! Nézd ezt az újságot!

Öröm, mert az adta a legjobb eszmét; Zsókanak már az első nap érettségi bizonyítványa volt; ezért találkozta vele, mint főiskolással. Hogy helyt állt, az te tapasztaltad a legjobban.

Azt el se tudod képzelni, hogy milyen boldog vagyok; ez most már tény. De tiszteletben kell tartanom az ő kívánságát; én sem árulhatom el, hogy mi volt abban a csomagban; megtudod akkor...

- Nem láttam, nem mondta meg, de én úgy is sejtem. Igyunk még egyet arra a napra, aztán aludjunk egyet.

- Még egyet nem mondtál el. Már a kórházban is felfigyeltem arra: mi az a sebhely az arcodon?

- Az a te aranyos húgocskádnak, az ő gyöngyfogainak a helye; azzal búcsúzott az uradalomtól...

- Megérdemelted. De még igyunk egy pohárával... Vigyázz! Viseld jól magadat, mert, ahogy ismerem, a másik oldalra is nyom hasonló pecsétet.

Vidám nevetgéléssel búcsúztak, hogy aludni térjenek.

Elérkezett a nagy nap, hogy Zsóka lábáról levették a gipszet, hazamehetett. Bácsikája még le sem vethette a felöltőjét, már rendelkezett vele: - Bácsikám! Vedd a telefont. A vendéglőben rendelj vacsorát három személyre...

- Ki lesz a harmadik?

- Ejnye, de kíváncsi vagy! Mindent megtudsz a maga idején. A menü legyen: fatányéros, vargabéles, és badacsonyi...

- Ezt elfogadom. De a harmadik?

- Most azonnal látogatóba megyünk, és magunkkal hozzuk; tehát telefonon rendelj egy autót is.

- Hohó, kicsikém! Nem én vagyok a férjed, hogy így rendelkezze velem...

- De te leszel... vagyis helyesebben mondva, te vagy az oka annak, ha férjem lesz. Te vettél magadhoz, te neveltél, te tanítottál, mindent te adtál nekem, tudom, hogy annak is te leszel az oka, hogy férjem lesz. Ugye, hogy azért engedelmesen szót fogadsz nekem... - Hízelegve bújt a keblére és hálásan csókolgatta a bácsikáját.

- Nem mondtad meg, de én úgy is tudom, hová megyünk, az is, hogy ki lesz a harmadik a vacsoránál. De valamit határozottan kikötök.

- Mit, aranyos Apóka?

- Ma harapni nem szabad!

- Elárult a gonosz. Jól van, ma csak a fatányérosba harapok; de azt elképzelheted, hogy akkor milyen jól esett nekem, hogy kedvem szerint beleharaphattam...

Vidám hangulatban ültek be az autóba; Zsóka közölte a címet a sofőrrel.

- Látod, én a kollégája nem tudom a címét, és te?

- Elég volt nekem az öt év, ami azóta eltelt; sőt, másnap tudtam, mikor Pestre érkezett. Csak a férfiak olyan gyámoltalanok, hogy öt év kell nekik ahhoz, hogy felkutassanak egy lányt, akit keresnek.

Máténak sejtelve sem volt arról, hogy mi készül; csodálkozva sietett az ajtóhoz, mivel nem szokott vendége érkezni. Mikor feltárta, nagy örömmel kiáltott fel:

- Zsóka! Maga, maguk?

- Többször is megígértem, hogy „egyszer” felkeresem a legénylakásán; most itt vagyok. Először is ígéretem szerint itt köszönöm meg, hogy az életemet megmentette.

Félek ugyan, hogy a saját maga kedvéért tette; de, ha a régi Mátét fedezem fel egyszer, mg meg is bánhatja.

- Másodszor: Kétszer is szenvedést okoztam magának; miattam úgy ugrott ki a villamosból, miattam viseli egész életében arcán azt a sebhelyet. Bocsásson meg nekem ezért; engesztelésül ott most megpuszílom...

- Zsóka, édes!

- Hohó, még ott nem tartunk. Maga akkor mindent, mindent, még a csillagokat is ígérte. Jól van, azt a virágaival teljesítette, de akkor én is kértem valamit.

- De Édes! Az ott van az ujjadon...

- Ez a két fémdarab?

- De a bevésés. Ott, a gyűrűdön, belül, olvashatod.

- Jó jel, hogy hol tegezel, hol magázol; de én nem olvasni, hanem hallani akarom!

- A kórházban is letérdeltem, itt is letérdelek, és úgy kérlek, hogy bocsásd meg a régi bűnömet! Könyörögve kérlek, hogy fogadd el az én egyszerű, becsületes nevemet...

- És a családfa, és a címer? Azt akarod nekem mindenáron mutogatni?

- Most, mint fiúsított lány, el kell döntenem, hogy az „Aranyosvölgyi Csapó Zsóka” nevemet felcseréljem-e egy egyszerű Vajda névvel?

Máté nem bírta tovább. Tudta, már ez enyelgés; felugrott, átkapta és összezsókolta.

Mikor hosszú idő múlva kiszabadult a Máté karjaiból, bácsikája felé fordulva mondta:

- Látod? De most te is, hogy milyen erőszakos? De most nem haraptam meg. De vigyázz!

Hallottad, hogy a Nyíró nevet más módon is lehet tartani: „aranyosvölgyi” szebb, mint a „Kucuk-bucuk, meg a de genere...”

- Ha te meg tudod mutatni, én is megmutatom!

- Én inkább azt mondom, hogy mindketten felejtjük el; mindketten szereztünk olyan hírnevet, mellyel semmiféle előnév fel nem ér.

- Mindketten öt évet szenvedtünk végig, de a te szavad szerint, helyálltunk; érdemet szereztünk erre, ami ezután következhet.

Azzal keblére vonta az engedelmesen hozzásimuló Zsókát.

Utána jött a minden szenvedést feledtető, a minden megbocsátást kifejező csók, amely addig tartott, míg az öreg tudós sem kezdett morgolódni:

- Jó, jó, de otthon odaég a fatányéros, pedig én éhes vagyok!

❖❖VÉGE❖❖

A képen egy Finta lány látható.